

**İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE
TÜRK SANATI EĞİTİMİNİN MİLLİ KÜLTÜR DEĞERLERİNİN
KAZANILMASINA ETKİSİ**

Nevin Eryılmaz

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Nevin

Soyadı : Eryılmaz

Bölümü : Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi :08/2019

TEZİN

Türkçe Adı: İlköğretim Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı Eğitiminin Milli Kültür Değerlerinin Kazanılmasına Etkisi

İngilizce Adı: In Primary Visual Arts Lesson, The Effect Of National Cultural Values On The Acquisition Of Turkish Art Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Nevin Eryılmaz

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Nevin Eryılmaz tarafından hazırlanan “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı Eğitiminin Milli Kültür Değerlerinin Kazanılmasına Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Alev KURU ÇAKMAKOĞLU

Resim-İş Eğitimi Ana bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. SERAP BUYURGAN

Görsel Sanatlar ve Tasarım Bölümü, Başkent Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. MELTEM KATIRANCI

Resim-İş Eğitimi Ana bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 29 /08/ 2019

Bu tezin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Ad Soyadı

Prof. Dr. Selma YEL

(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü)

TEŞEKKÜR

Öncelikle Türk Sanatı dersindeki bilgi birikimiyle, Türk kültürü ve sanatına duyduğu inançla birlikte, sevgi dolu nazik yüreğiyle benim ilham kaynağım olan ve Yüksek Lisans tezimde Türk Kültürü ve Sanatını araştırma isteğini lisans dönemi öğrencilik yıllarım da aklıma da yüreğime de kazıyan, çok kıymetli, ilham kaynağım danışmanım Prof. Dr. Alev Kuru Çakmakoglu'na tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Ayrıca araştırma süresince Bana her türlü manevi destek ve katkı sunan sevgili babam Hüsamettin Musa Eryılmaz'a müteşekkirim.

İLKÖĞRETİM GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE
TÜRK SANATI EĞİTİMİNİN MİLLİ KÜLTÜR DEĞERLERİNİN
KAZANILMASINA ETKİSİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Nevin Eryılmaz
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ağustos 2019

ÖZET

Eğitimin esas görevi milli kültürü koruyup gelecek nesillere ulaştırmak olduğu bilinci ile Sanatın da kültürü koruyup benimseten gelecek kuşaklara aktaran bir işlevi bulunduğu düşüncesi olduğundan eğitim programlarında, Türk Sanatı konularına yer verilmesi önerilmiştir. Bin yıllar içerisinde meydana gelen Türk kültürü çeşitli manevi değerler, görsel semboller, resimler ve motifler içermektedir. Bu kültürel sembollerin tarihi, milletimiz için önemi, sanatsal yönü, dünyadaki yeri, görsel sanatlar öğretmeni tarafından öğrenciye kazandırılması gerektiği kanısına varılmıştır. Türk Milli Eğitimi içerisinde alternatif olarak ilköğretim 6. sınıflar için, Türk Sanatının Hun dönemi konuları, toplumumuza ait kültürel ve milli değerlerin sanat eğitimi ile gelecek kuşaklara aktarılıp yaşatılması için önerilmiştir. Araştırmanın evrenini; Ankara İli Eryaman Cumhuriyet İlköğretim Okulu; Araştırmanın örneklemini ise, 2016–2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, okulun 6. Sınıf şubelerinden Random yöntemiyle seçilmiş **D**_(Deney) ve **A**_(Kontrol)

şubelerindeki toplam 60 öğrenciden oluşmuştur. “Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı eğitiminin Milli kültür Değerlerine Etkisi” isimli bu araştırma ile araştırmanın problemlerine cevap bulmak gayesi ile deney ve kontrol grupları üzerinde denenmek amacı ile tutum ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilere uygulanan ön test ve son test tutum ölçeğinden elde edilen sonuçlar, frekans ve yüzde olarak ortaya konulmuştur. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutumları arasında fark olup olmadığı varyans analizi, bağımlı ve bağımsız gruplar T testi ile kontrol edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.5 olarak kabul edilmiştir. Araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara bağlı olarak İlköğretim Okulları Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı (Hun Dönemi) konularına yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Türk Kültürü ve Sanatı, Milli Değerler, Hun Sanatı,

Sayfa Adedi :

Danışman : Prof. Dr. Alev Kuru Çakmakoglu

**IN PRIMARY VISUAL ARTS LESSON, THE EFFECT OF
NATIONAL CULTURAL VALUES ON THE ACQUISITION OF
TURKISH ART EDUCATION**

(M.S. Thesis)

Nevin Eryılmaz

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

August 2019

ABSTRACT

With the idea that the main task of education is to protect national culture and to convey it to future generations, it has been proposed to include Turkish Art subjects in education programs with the idea that Art has a function that protects and adopts culture to future generations. Turkish culture, which has occurred in the millennium, contains various spiritual values, visual symbols, pictures and motifs. The history of these cultural symbols, the importance of our nation, artistic aspect, place in the world, the visual arts teacher has to be brought to the student by the conclusion. As an alternative within the Turkish National Education, the subjects of the Hun period of Turkish Art were suggested for the transfer of the cultural and national values of our society to future generations through art education. The universe of the research; Ankara Province Eryaman Cumhuriyet Primary School; The sample of the study consisted of a total of 60 students in the D (Experiment) and A (Control) branches randomly selected from the 6th grade branches of the school in the spring semester of 2016-2017 academic year. In this study named *isi* The Impact of Turkish Art Education on National Culture Values in Visual Arts Course *tutum*, attitude

scale was applied to experiment and control groups in order to find answers to the problems of the research. The results obtained from the pre-test and post-test attitude scale applied to the students were presented as frequency and percentage. The difference between the attitudes of the experimental and control group students was checked by analysis of variance and independent and independent groups' T test. In the study, the level of significance was accepted as 0.5. Depending on the problems that arise at the end of the research, it is recommended to include Turkish Art (Hun Period) subjects in the Visual Arts Course of Primary Schools.

Key Words : Turkish culture and art, national values, Hungarian Empire of art,

Page Number : ...

Supervisor : Prof. Dr. Alev Kuru Çakmakoglu

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Problem Cümlesi	5
1.2.1 Alt Problemler	5
1.3 Araştırmanın Amacı.....	6
1.4 Araştırmanın Önemi	6
1.5 Araştırmanın Varsayımları	7
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.7 Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1 Kültür	10
2.2 Kültür Bilinci	12
2.3 Milli ve Manevi Değerler	13
2.4 Türk Sanatı	16

2.5 Hun Sanatı	17
2.6 Sanat Eğitimi.....	40
2.7 Disipline dayalı Sanat Eğitimi	44
BÖLÜM III	49
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	49
BÖLÜM IV	53
YÖNTEM.....	53
4.1 Araştırmanın Modeli.....	53
4.2 Öğretim Materyali.....	56
4.3 Uygulama Süreci.....	56
4.4 Evren ve Örneklem.....	57
4.5 Veri Toplama Teknikleri (Araçları)	57
4.5.1 Nicel Veri Toplama Araçları.....	57
4.6 Nicel Verilerin Toplanması Sonucu Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	58
4.8 Tutum Ölçeği (ön tutum-son tutum).....	58
BÖLÜM V	61
BULGULAR VE YORUMLAR	61
5.1. Araştırmanın Alt Problemlerine Yönelik Nicel Bulgu Ve Yorumları	61
BÖLÜM VI	67
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	67
6.1 Tartışma Ve Sonuç	67
6.2 Öneriler	70
KAYNAKLAR.....	73
EKLER.....	78
EK 1. Tutum Ölçeği.....	79
EK 2. Ders Planı Örneği	84
EK 3. 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Etkinlikleri.....	86

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	<i>Öntest Sontest Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen.....</i>	54
Tablo 2	<i>Araştırmanın Deneysel Deseni</i>	55
Tablo 3	<i>Maddelerin Faktör Yükleri</i>	60
Tablo 4	<i>Deney Grubu Öğrencilerinin Tutum Başarı Puanlarının (Öntest-Sontest) Karşılaştırılmasına ilişkin t-Testi Sonuçları.....</i>	61
Tablo 5	<i>Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tutum Başarı Puanlarının (Öntest-Sontest) Karşılaştırılmasına ilişkin t-Testi Sonuçları.....</i>	62
Tablo 6	<i>Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Milli kültür değerlerine ilişkin ön tutum testi puanlarına göre düzenlenmiş bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçları</i>	63
Tablo 7	<i>Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Milli kültür değerlerine ilişkin son tutum testi puanlarına göre düzenlenmiş bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçları</i>	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> M.Ö. 5.yy Pazırık kurganındaki at koşum takımlarından ahşap bir parçada dörtnala uçar gibi tipik otçul duruşlarından.	28
<i>Şekil 2.</i> Otçulların duruşlarına bir örnek Komstromskaya'dan geyik figürü toynakları kuşbaşı biçiminde.....	29
<i>Şekil 3.</i> Otçulların duruşlarına bir örnek Kuloba kurgan , bu kez geyiğin içine geyik, kanatlı gagalı aslan, aslan, kaplan gibi başka figürler de girmiş.	29
<i>Şekil 4.</i> Rusya Kemerova müzesindeki geyiklerin duruşları ve otçulların şeması.....	30
<i>Şekil 5.</i> Tipik şekilde çökmüş bir geyik toynaklar yine geyik başı ile sonlanmış, Hun işi..	30
<i>Şekil 6.</i> At başlığı Altay Bölgesi, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan kazısı.	31
<i>Şekil 7.</i> Halı parçası (Altay Dağları, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan bölgesindeki Gryaznov'un 1929 kazısı).	32
<i>Şekil 8.</i> Pazırık Halısı.	33
<i>Şekil 9.</i> Gagasında Geyik Boynuzu Tutan Grifon.....	34
<i>Şekil 10.</i> Eyer Örtüsü.	35
<i>Şekil 11.</i> Kanatlı Aslan Mücadelesi.	36
<i>Şekil 12.</i> Kaplan ve Sığın Mücadelesi.....	36
<i>Şekil 13.</i> Kaplan ve Geyik Mücadelesi.	37
<i>Şekil 14.</i> Dağ Koyunu ve Geyik Mücadelesi.	37
<i>Şekil 15.</i> Kaplan ve Dağ Keçisi Mücadelesi.	38
<i>Şekil 16.</i> Geyik ve Kartal Mücadelesi.	39

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve kullanılan kavramlar açıklanmıştır.

1.1 Problem Durumu

Sanat, toplumsal ve bireysel birikimlerin, kişide yarattığı duygularla, üstün yaratıcılık gösterilerek esere dönüştürülmesidir. Türk Sanatı ise Türklerin kendi kültürlerini, inançlarını ve duygularını; yaratıcılıklarını kullanarak, kendi coğrafyalarına ait, yaşam şekline uygun malzemeler ve araç gereçlerden faydalanarak yapıta dönüştürmesi olayıdır. Sanat milletlerin kültürü ile doğrudan ilgilidir ve bir milleti oluşturan temel unsur ise kültürdür ki Gazi Mustafa Kemal Atatürk “Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür” diyerek kültürün önemine dikkat çekmiştir. 21. yy da dünyamız tam bir görsel kültür karmaşası içerisinde ve küresel güçler, sinema vb. yayın organlarıyla kendi değerlerini toplumlara aşılamaktadır. Toplamların milli kültür değerlerini korumaları için kültürel bir mücadele vermesi gerektiği düşünülmektedir. Kültürel mücadelenin silahı ise milli sanat eğitimidir. Bu nedenle Milli Eğitim sisteminde sanat eğitimi programlarında ilköğretimden itibaren Orta Asya Türk Sanatı konularına yer verilmesi gereği bulunmaktadır. Ayrıca ilköğretim sanat etkinlikleri ders saatinin 40 dakika olması sebebiyle nitelikli Görsel Sanatlar eğitimi yapılamamaktadır. Özsoy (2007)’ Görsel Sanatlar Eğitimi kitabında bu konuya şu şekilde dikkat çekmiştir; “Yirmi birinci yüzyılın başında ilk ve ortaöğretim kurumlarında halen uygulamada olan resim ve müzik derslerinin haftada bir ders saati

olarak programlarda yer alması ile bu derslerin amaçlarını yerine getirilmesi düşünülemez” (s. 243).

Ortaokullar 5- 8. Sınıflar Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının da içeriğini Resim, Grafik Tasarım, Seramik, Ebru, Tezhip, Minyatür konularının oluşturması ve Orta Asya Türk Sanatına yer verilmemesinden dolayı Görsel Sanatlar Derslerinde kapsamlı ve nitelikli Türk Sanatı eğitimi yapılamadığı düşünülmektedir. Görsel Sanatlar Derslerinde işlenen konuların kuramsal bölümü göz ardı edilip sadece uygulamaya dayalı bir eğitim verilmeyecek şekilde bu derslerin sürelerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Öğrencinin arka plandaki amacı kavrayarak uygulamaya dökmesi ve öğrenciye bu amacı hissedip, öğrenecek zamanın tanınması gerekmektedir.

Aykut (2006)’da ki Amerika Birleşik devletlerindeki sanat eğitimi ile ilgili araştırmaları bulgularına göre; ABD’ de ki araştırmacılar eğitimde gelişmeyi yakalamak için sanatın hak ettiği önemin verilmesini saptamış ve formal eğitim içinde sanatın önemli bir yere sahip olması kararına varmışlardır. Sanat eğitimi programlarında yalnızca uygulamaya yönelik bir anlayışı benimsemek yerine disipline dayalı sanat eğitimi benimsenmiştir. Disipline dayalı sanat eğitimin içeriğini ise; sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetikten oluşmaktadır. Genel eğitimde ve sanat eğitiminde kaliteyi yakalamak için öğrencilerin yalnızca sanatsal yaratıcılıklarının zenginleşip geliştirilmesinin yeterli gelemeyeceği, aynı zamanda kültür ve tarih ile bağlantı kurup bunu uygulamaya aktararak bu yöndeki yeteneklerinin de geliştirilmesinin sağlanmasının önemli olduğu görüşünde birleşilmektedir. Nitekim verilen eğitimin hayata yansması için temeli disipline dayanan bir sanatsal eğitimi yoluyla sanat eserlerini analiz ve sentezlemek, üretimini yapabilmek, yorumlamak ve analiz etme kabiliyetinin öğrencilere kavratılmasının gerekli olduğu kanısı ortaya çıkmaktadır(s.36-37).

Yapılan bu araştırmalara dayanarak araştırmacı; Türk Sanatının Hun dönemi konusunu kültür ve tarih ile ilişkilendirerek disiplin temelli sanat eğitimi yöntemi ile Görsel Sanatlar derslerinin işlenmesi neticesinde öğrencilerin Milli Eğitimin amaçlarında bulunan ve ulaşılmayı hedeflenen amaçlara ulaşma konusunda kazanım geliştireceğini düşünmektedir.

Kültür değerlerini ve eserlerini benimsemek için yalnızca uygulamaya dönük çalışmalar yeterli değildir. Ders öğretmeninin Türk Sanatı hakkında bilgi vermesi, görseller göstererek öğrencideki merakı ve heyecanı ortaya çıkartması ve bu heyecanla uygulama

yaptırarak öğrencilere o ruhu sanat yolu ile yaşatıp özümsetmesi gerekir. Türk Sanatını ve Kültürünü, benimseyen, koruyan ve onu geliştirmeye çalışan nesiller yaratmak için sanat eğitime gereken önemin ve zamanın verilmesi gerekmektedir.

Smith 'den aktaran Atasoy, (2007) bir araştırmasında; Milletlerin tarihsel kimlik oluşturmaları için kültürel sembollere ve imgelere sahip olmaları gerekir. Global kültürler ise tarihsel kültürden yoksundur ve dünya çapında kültürün hafızası yoktur. Popüler kültür, halk veya millet kimliği veremez ve insanlar popüler kültüre dayanarak kendilerini dünya vatandaşı ve insanlığın bir üyesi olarak göremezler. Çünkü dünya çapında kültür veya popüler kültürde ortak bir dünya hafızası ve sembolü yoktur diyerek konunun önemine dikkat çekmiştir (s.175).

“Ancak, 20. yüzyılın ortalarından itibaren sanat alanında da giderek ağırlık kazanan küresel oluşumlar birey ve ulus kimliğini eriterek zayıflatmaktadır. Ulus kimliği ve sanatta kimlik, ulusun kendine has değerlerini sanat yapıtında kendini göstermesi ve bu sanat yapıtlarının uygulanabilir halk kültürüne dönüştürülmesi ile ilişkilidir”(Karaoğlu, 2014, s. 100).

Karaoğlu'nun da yukarıda belirttiği gibi Küresel güçlerin milli kimliği eritmemesi için milli kültürün sanat yapıtında kendisini göstermesi gerekmektedir. Buradan hareketle toplumlar kendi kültürlerini koruyup, yaşatmak için eğitim programlarında milli kültürü içeren etkinliklerine daha fazla yer vermeleri gerekmektedir.

Küresel gelişmeler, milletlerin kültürlerini ve geleneklerini tehdit edecek boyuta ulaşmıştır. Kendi milli kavramlarını ve kültürlerini kendi gök kubbesi altında birleştiremeyen milletler tarihin dönen silindiri altında ezilmeye mahkûmdur (Yeniçeri, 2010, s. 9). Bu durumda bir milletin gelecekte var olmasının temeli kendi gelenek ve kültürünü yaşayarak ve yaşatarak gelecek nesillere aktarmasıdır. İnsanoğlu yaşamında çeşitli simgeler ve imgeler geliştirir, sonrasında bunu sanat yoluyla gelecek nesillere aktarır. Binlerce yıllık uygarlıkların isimlendirilmesini sağlayan unsurlardan birisi, onların kullandıkları eşyalar ve üzerine işledikleri ya da çizdikleri simgeler ve resimlerdir. Başka bir deyişle sanat, insanlığı eski uygarlıkların kültürleri ve yaşam şekilleri hakkında bilgilendirmektedir. Aynı zamanda sanatın hem geleneksel kavramları hem de kültürü koruyan, yaşatan ve gelecek nesillere aktaran bir işlevi vardır. Bu çalışmada, Türklerin kültürlerini korumak yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için sanatın bu işlevinden faydalanılmıştır.

Buyurgan, S., Özsoy, V., & Mercin, L. (2005) bir araştırmasında; Sanat, İnsanlığın varoluşundan beri yaşamın bir parçası olmuştur. Avcıların mağara duvarlarına yaptığı

resimler, göçebe milletlerin atalarının ruhları için ezgi dillendirmeleri ve raks etmeleri, büyüklerin çocuklara kahramanlık hikâyelerini kişileştirerek anlatmaları, yaşamın bu denli estetiksel tasvirlenmesi, insanlığın ruhlarını yüceltme ve deneyimlerini anlamlandırma çabalarından ileri gelmektedir(s.23).

Türk Sanatını tek bir coğrafi bölgeye ya da etnik kültür parçalarına indirgeyerek tanımlamak mümkün değildir. Türk Sanatı binlerce yılın senkretik biçim dünyası ile Avrasya kültür mirasının uzun süren simbiyotik ilişkilerinin birleştirici rol oynaması sonucu oluşmuştur(Hakimov, 2008, s. 405).

Cihan (2014)' a göre "Toplumsal açıdan eğitim sisteminin öncelikli görevi, toplumun varlığını ve kültürünü koruyarak gelecek nesillere aktarılmasını güvence altına almaktır" (s. 431).

Kolaç (2009) Bir milletin kültürü belli bir sistem içerisinde gelecek kuşaklara aktarılır ve bu sisteme ise eğitim denir. Kültür hangi açıdan irdelenecek olursa olsun eğitimin kültürü taşıma gibi bir görevi olduğu ortaya çıkmaktadır. Kültürün sonraki kuşaklara aktarılmasında eğitimin önemli bir rolü vardır. Kültür hangi açıdan ele alınırsa alınsın eğitimin kültüre köprü olma özelliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak kültürleri aktarmada eşsiz olan eğitim ve eğitim programları bir milletin kültürünü koruyup, yaşatacak şekilde araştırılıp geliştirilerek bir eğitim programı oluşturulması ve bu programda kültürü gelecek kuşaklara aktaracak metinlere görsellere ve etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir (s. 21-22).

Yükselgün ve Türkcan (2012) İlköğretim dönemi öğrencilerin davranışlarını pekiştirdiği bir süreç olması bakımından ve sanat eğitiminde de istendik davranışların öğrencilere kazandırılması için önemli bir dönemdir. İlköğretim yaş aralığı kazanılan bilgi, beceri, tutum ve yeteneklerin hem kalıcı hem de bireyin kişiliğini şekillendirdiği için önemli olmakla birlikte bireyin tüm yaşamına yön verecek kültür dokusunun temellerinin de yine bu dönemde atılması ilköğretim eğitim programlarını önemli kılmaktadır (s.339).

Yükselgün ve Türkcan (2012)-'nın yukarıdaki verilen araştırması da gösteriyor ki bireylerde kalıcı tutum oluşturmak için kazanımların ilköğretim döneminde verilmesi gerekmektedir, bu durumda Türk Sanatı konularına İlköğretim Görsel Sanatlar Dersinde daha çok ağırlık verilmeli özellikle Türk Kültürünün başlangıcı Hun dönemi de görsellerle ilköğretim kademesinde somutlaştırılarak eğitim programlarında yerini almalıdır.

İlköğretim eğitim programları incelendiğinde Türk Sanatı konuları yetersiz kalmakla birlikte Hun dönemine de hiç yer verilmemiştir.

Bu araştırmada Türk Sanatı konularından Hun döneminin seçilme nedeni; Türklerin tarih sahnesine ilk defa adım atması, Türk Kültürü ve Sanatının ilk defa bu dönemde ortaya çıkması ile kökleri ihtiva etmesi bakımından önemli olmasıdır. Hun dönemine ait buluntuların Görsel Sanatlar Dersi kapsamında İlköğretim öğrencilerine gösterilmesi ve öğrencilere sanat kritiği yaptırılması ile öğrencilerin Türk kültürünün kökleri ile manevi bir iletişim kurmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin tasarladığı sanatsal ürünlere kendi kültürlerine ait görselleri yerleştirmeleri ve bu şekilde Türk kültürünü yansıtan sanatsal ürünleri ortaya çıkarmaları hedeflenmiştir. Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi ile oluşturulan Türk Sanatı - Hun dönemi eğitim programı ile öğrencilerin Milli Kültür Değerlerini kazanmaları amaçlanmıştır.

1.2 Problem Cümlesi

İlköğretim 6.sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasında öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?

1.2.1 Alt Problemler

1. İlköğretim 6. sınıf deney gurubu öğrencilerinin milli değerlerin kazanılmasına yönelik ön ve son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. İlköğretim 6. sınıf kontrol gurubu öğrencilerinin Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik ön ve son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. İlköğretim 6. sınıf deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik ön tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. İlköğretim 6. sınıf deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın amaçlarında yer alan “Görsel Sanatlar ... Kim olduğumuzu, tarihimizi, kültürümüzü ve dünyadaki yerimizi anlamamıza yardımcı olmaktadır” ve “...sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak” hedeflerini gerçekleştirmek için Türk Sanatının hun dönemi konuları Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Modeli ile işlenmiştir. Türk Sanatı eğitimi yolu ile öğrencilerin milli kültür değerlerine karşı olumlu tutum geliştirmeleri amaçlanmıştır.

Araştırmacı, genel uygulamanın aksine öğrencilere kalıpları zorla benimsetmek yerine, onları kendi kültürlerine karşı merak ve heyecan uyandırarak benimsetmeyi ve milli kültür değerlerine olumlu tutum geliştirebileceği ve öğrencilerin sanatsal çalışmalarında Türk sanatı öğelerini analiz edip sonrasında kendi yorumları ile sentezleyebildiği bir Görsel Sanatlar eğitim programını hedeflemiştir.

1.4 Araştırmanın Önemi

Eğitim; bireylerin bilinçli olarak istendik davranışlar kazanmasını, ruhsal olarak dengeli, geçmiş değer ve kültürlerini benimseyip gelecek kuşaklara aktaran bir nesil olmasını amaçlar.

“Toplum ve toplumun alt grupları için eğitim sisteminin vazgeçilmez bir anlamı vardır, çünkü öğrencilerin okulda öğrendikleri veya öğrenmedikleri her şey, ait oldukları toplumun sürekliliğini büyük ölçüde etkilemektedir. Toplumsal açıdan eğitim sisteminin öncelikli görevi, toplumun varlığını ve kültürünü koruyarak gelecek nesillere aktarılmasını güvence altına almaktır” (Cihan, 2014, s. 429-436)

Cihan, yukarıdaki araştırmasında toplumun varlığının ve kültürünün korunmasına ve eğitime dikkat çekmektedir. Eğitimin öncelikli görevinin toplumun sürekliliğini sağlamak ve kültürünü gelecek nesillere aktarmak, güvence altına almak gerektiğini vurgulamaktadır.

Sanat eğitimi ise bireysel açıdan kişinin yaratıcılığını, yeteneklerini geliştiren, el göz beyin koordinasyonunu sağlayan ve ince motor becerilerini geliştiren, bireyde anlama algılama ve yorumlama kabiliyetlerini üst düzeye çıkaran gerekli bir eğitimidir. Toplumsal olarak ise milli sanat eğitimi, milletlerin kültürünü yozlaşmaktan koruyup geliştirir ve gelecek kuşaklara aktarır. Bu nedenle, ilköğretim 6. sınıf Görsel Sanatlar Derslerinde Türk Sanatı konularının kuramsal ve uygulamaya dayalı olarak öğrencilere verilmesinin, Görsel Sanatlar eğitimi alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Türk Sanatının ve Türk Kültür mirasının benimsenip, korunacağı, kültürel kimliğe sahip çıkılacağı, geçmiş değerlerini bilip bundan heyecan duyacağı ve milli kültür değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılıp katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Türk Kültürünü oluşturan tüm kültürel değerleri, buluntuları ve eserleri araştırıp gün yüzüne çıkartıp yeni nesle bu eserleri tanıtarak, bunları Türk eğitim programlarında sunmak, daha verimli ve yaratıcı unsurlarla birleştirip, geliştirmek araştırmacı tarafından milli bir görev olarak nitelendirilmektedir.

1.5 Araştırmanın Varsayımları

- 1) Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama ilkelerine uygun davrandıkları varsayılmıştır.
- 2) Derse ilişkin olarak öğrencilerin tutum ölçeğine samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
- 3) Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin öğrenmelerini etkileyebilecek etkenler ve öğrenmeye karşı ilgilerinin denk olduğu varsayılmıştır.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma:

- a) 2016-2017 Öğretim yılı, ilköğretim 6. Sınıf ikinci döneminde toplam 6 hafta ve haftalık “1” ders saati ile sınırlandırılmıştır.
- b) Türk Sanatının Hun dönemi ile sınırlandırılmıştır.
- c) Görsel Sanatlar Dersi ile sınırlandırılmıştır.

1.7 Tanımlar

Kültür; Güvenç'ten aktaran Yazıcı (2014) “Kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür”(s. 217).

Kültür Bilinci; Kolaç (2009) “Küreselleşmenin kültürler üzerindeki yok edici etkisi son zamanlarda yoğun olarak hissedilmektedir. Millî varlığımız açısından yaşamsal bir önem taşıyan kültürel değerlerimiz korunmalı, sahip çıkılmalı, bu konuda bilinç ve duyarlılık oluşturulmalıdır. Çünkü millî varlığımızı devam ettirememme sorunu, günümüzde artık önemini yitirmeye başlayan ve anlam ifade etmez hâle gelen, basit olarak algılanan kültür değerleri sorunu değil var oluş sorunudur” (s. 22).

Milli ve Manevi Değerler; Gömleksiz ve Cüro (2011) “Ulusal değerler bir toplumu ayakta tutan ve korunması gereken önemli dinamiklerdir. Bunlar toplumsal yapı içinde ulusal birlik duygusunun gelişmesine ve etkili biçimde sürdürülmesine katkıda bulunurlar”(s. 98).

Sanat; “Sanatı bugün Thomas Munro’nun tanımıyla, “doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisi” diye nitelemek olanaklıdır. Doyurucu bir estetik yaşantının en temel özelliği ise güzellik değildir. Primitif toplumların ve ya çeşitli kültürlerin sanat yapıtlarında yarattığı doyurucu estetik yaşantı korkutma ve irkiltme boyutlarındadır” (Sözen ve Tanyeli, 2005, s. 208).

Türk Sanatı; Gül (2007)’ e göre “Türk Sanatı kavramı, Türklerin estetik anlayışı, zevkleri, ustalıkları ve ruh derinliklerinin de göstergesidir. Türk Sanatının pek çok dalı, dünya milletlerine öncülük etmiş ve bu dalların sanatçıları hayranlık uyandıran özgün eserler vermiştir” (s. 44).

Eğitim; Dersi Programı (2006) kılavuzunda , “Eğitim; bilimsel ve eleştirel düşünebilen, insana ve doğaya sevgi, saygı duyan, kendine ve topluma karşı hak ve sorumluluklarını bilen, kısacası “aydın insan” yetiştirmek durumundadır. Aydın insan olabilmenin yolu kültür ve sanattan geçer” (s. 19). olarak tanımlanmıştır.

Sanat Eğitimi; San’dan aktaran Yılmaz, M. (2005)’ e göre Sanat Eğitimi genel anlamda Sanatın tüm dallarını içine alan ve yaratıcılığa dayanan eğitimi dar anlamda ise okullarda verilen dersleri tanımlar(s.17)

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

“Türk Oğuz Beyleri, işitin! Üstte gök çökmedikçe, altta yağız yer delinmedikçe, ilini töreni kim bozabilir?”

Türkler uçsuz bucaksız bozkır yaşantısında binlerce yıl içinde kültürlerini ve geleneklerini oluşturmuşlardır. Oluşan bu geleneklere Bozkır insanı sıkı sıkıya bağlılık gösterirdi. Buna bağlı olarak Türk toplumunda geleneklerin gerek devlet eliyle yasa olarak, gerek halk eliyle toplum töresi olarak uygulandığı görülmektedir. Aralıksız tekrarlanan davranışlar bilinçaltına yerleşerek bir süre sonra dışarıya yaşam biçimi olarak ortaya çıkarlar, Toplumun bu yaşam biçimi ise kültürü oluşturur ki artık toplumun her üyesi, benzer olaylar karşısında düşünmeye gerek görmeden benzer davranışlar sergilerler ve böylelikle geleneklerde süreklilik meydana gelir. Tarih sahnesinde çok geniş bir coğrafyaya yayılan ve bu coğrafyayı egemenliği altına alan Türklerin, Bu egemenliği tarihçiler tarafından üstün Alplık yeteneğine bağlanmıştır. Bununla birlikte Türklerin birbirine kenetlenmesini sağlayan gelenekleri dile getirilmemiştir. Oysa Türklerin askerlik yeteneğine ek olarak sahip olduğu üstün kültürü ile en zor zamanlarda bile birbirlerine destek olarak iç dayanışmanın sağlanıp çelik gibi güçlendikleri görülmektedir. Bu gelenek ve törelerin tümü [MÖ'den](#) 1000'li yılların başında yaşadıkları “atlı bozkır kültür” çevresinde doğmuş ve gelişmiş olup, günümüzde de devam etmektedir (Koçak, 2012, s.129).

2.1 Kültür

Toplum hayatının en önemli özelliklerinden biri kültür üretmesidir. Kültür  zerine araştırmalar yapan ve akıl yürüten sosyolog veya teorisyenler kültürü; Bir milletin maddi ve manevi değerleriyle birlikte sanat ve fikir eserlerinin tümü ayrıca toplumun ortak duyuş şekilleri ve tarih boyunca biriktirile gelmiş değer yargıları olarak nitelerler. Doğuştan bir kültürümüz yoktur fakat yaşadıkça ait olduğumuz toplumun değer yargılarını benimseyerek k lt rleniriz. Bu durum kültür ile değerler arasında bir neden sonuç ilişkisinin yanı sıra birbirlerini korumak ve geliştirme ilişkisi içerisinde de olduğunu göstermektedir (Yazıcı, 2014, s. 214).

Erinç (2004) ‘ e göre Sanat kültürden ayrı veya uzak bir anlam değil aksine kültür ile bir bütündür. Kişi sanat anlayışını kendi kültürü içinde biçimlendirir ve buna paralel olarak yine kendi kültüründen sanat anlayışını ortaya çıkartır (s. 12).

Kültürün bir anlamı da güzel sanatları içerir. Toplumların ilk çağlardan günümüze kadar taşıdıkları simgeler, damgalar, arkeolojik ve sanat eserleri o toplumları isimlendirmemizi sağlar. Sanat eserleri maddi ve manevi kültür taşıyıcılarıdır. Kültürün diğer bir anlamının da güzel sanatlar olduğunu Güvenç’ten aktaran Yazıcı (2014)’ da şu şekilde belirtmiştir;“ kültür sözcüğünü dört alt başlık altında a- uygarlık, b- eğitim sürecinin ürünü, c-güzel sanatlar ile d- üretme, tarım, ekin, çoğaltmak ve yetiştirmek gibi manalarla kültürü tanımlamaya çalışmıştır(s. 217).

Güvenç’ten aktaran Yazıcı (2014) “Kültür ya da uygarlık, toplum içerisinde insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütünüdür”(s. 217).

Demir (2009)’ in bir makalesinde Kültür binyıllar içerisinde toplumun yaşadığı duyuş ve tarihi süreç içerisinde oluş “Basit bir tarif ile kültür; “Tarih  ve toplumsal gelişme süreci içerinde yaratılan madd  ve manev  değerlerin tamamıdır. Bir millete, bir uygarlığa özelliklerini veren, bir başka millette olmayan veya farklı bir karşılığı bulunan madd  ve manev  unsurların tümüdür. Bir milleti diğer milletlerden ayıran özelliklerdir.” Dil, devlet yönetimi, tarım, ordu, aile yapısı, din, müzik, hukuk, edebiyat, sanat, ...birer kültür unsurlarıdır. Bunların Türklere mahsus kullanılışı, uygulanışı ise bu saydıklarımızı Türk kültür dairesi içerisine yerleştirmektedir. Mesela: Türk tarımcılığı, Türk ordusu, Türk aile yapısı Türklere mahsus kültürdür” (s. 13).

Erinç (2004) ‘ e göre Toplumsal kültür; bir toplumu diğer toplumdan ayıran onu özgün ve özgür kılan, o topluma atalarının biriktirmiş olduğu zenginliğe ulaşmasını sağlayan değerler bütünüdür (s. 12).

Kültür, bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği maddi ve manevi öğelerin bütünü ve milletin kendine özgü oluşturduğu değerleridir. Günlük hayattan devlet hayatına kadar, yaşam şeklinin tümünü içinde barındıran bu değerler dizgesi “Kültür” ün konusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda; dil, sanat, toplumsal ve ekonomik hayat, halk inançları vs. hep bir kültürün ortaya çıkardığı, şekillendirdiği ya da bir kültürü var eden ve yaşatan öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürü birçok fikir adamı tanımlamıştır. Fikir adamlarının başında da kuşkusuz Ziya Gökalp gelmektedir. Gökalp kültüre; “Bir milletin dini, ahlaki, hukuki, muameleci, bedii, lisani, iktisadi, fenni hayatlarının ahenkli bir mecmuasıdır.” diyerek, kültürü, milletlerin ortaya çıktığından beri, toplumların her alanda sahip olduğu, milleti ayakta tutan, birleştirici ve ileriye taşıyıcı bir öge olarak görmektedir. Kültür bir kimlik ve kimlik kazanma olgusudur (Çeltikçi, 2010, s. 512).

Eröz, M. (1983) bir çalışmasında milli kültürün yaratıcısı Türk halkıdır. Milli kültürün en saf, en kıymetli şekilleri alevi ve Sünni Türkmenlerin geleneklerinde bulmak mümkündür. Kültür araştırmalarında Edirne ve Kars arasında kalmak verimsiz bir sonuç elde edilmesine sebep olacaktır. Kültürün bütünlüğünü ve devamlılığını sağlanması için zaman ve mekân bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Türk kültürü araştırmalarına ne yalnız Cumhuriyet ile ne de Selçuklu başlanması doğru olur. Milli kültürümüzün kökleri Hun Türklerine iki bin yıl öncesine dayanmaktadır (s.134).

Gömeç (2006) bir araştırmasında “Türkiye’de en önde gelen ilim fikir adamı, ünlü Türk sosyoloğu Ziya Gökalp’e göre kültür; bir milletin dini, ahlaki, hukuki, ilmi, estetik, lisani, iktisadi, teknik hayatlarının ahenkli toplamıdır. Her topluluğun kendine özgü bir kültürü vardır, diğer bir deyişle her kültür ayrı bir topluluğu temsil eder. Bunun gibi Türk milletinin de dili, tarihi, edebiyatı, sanatı, dini, müziği, mimarisi, hukuk anlayışı ve olaylar karşısındaki davranışlarıyla kendine mahsus bir kültürü söz konusudur” (s. 8).

2.2 Kültür Bilinci

Kültürel bilinç konusu sadece ulusal değil uluslararası bir mesele haline gelmiştir. Ulusal ve uluslararası yapılan araştırmalarda, Kültürlerin korunup geleceğe aktarılması için korunmaya alınmasını savunmaktadır. Nitekim Kolaç'ın yaptığı araştırmada UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirasın korunması için önemli kararlarlar alması durumun uluslararası boyutunu ortaya koymaktadır. UNESCO'da kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlev gören ögelerden birinin de Sanat olduğunu açıklamıştır.

1739 sayılı Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarında da milli kültürün korunması bilinci şu şekilde ifade edilmektedir. “Atatürk ilkeleri ve inkıl p ve Anayasa'da ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlak ve millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.”

Kolaç (2009) yaptığı bir araştırmasında “Küreselleşmenin kültürler üzerindeki yok edici etkisi son zamanlarda yoğun olarak hissedilmektedir. Millî varlığımız açısından yaşamsal bir önem taşıyan kültürel değerlerimiz korunmalı, sahip çıkılmalı, bu konuda bilinç ve duyarlılık oluşturulmalıdır. Çünkü millî varlığımızı devam ettiremememe sorunu, günümüzde artık önemini yitirmeye başlayan ve anlam ifade etmez hâle gelen, basit olarak algılanan kültür değerleri sorunu değil var oluş sorunudur” (s. 22).

Artun'dan Aktaran Kolaç (2009); Kültürel miras somut veya soyut olabilir ve kültürlerin somut olmayan kısmında; diller, dinler, gelenekler, görenekler, töreler, anonim halk edebiyatının sözlü ürünleri, seyirlik oyunlar, ayinler, mitler vd. yer almaktadır. Çağımızda bu kültürün ve mirasın korunmaya alınması sadece bireysel veya yerel bir düşünceden ibaret değildir, uluslararası kurumlarda da önemli bir konu h line gelmiştir (Kolaç, 2009, s. 21).

UNESCO'nun 32. Genel Konferansında, 17 Ekim 2003 tarihinde kabul edilen, 20 Nisan 2006 tarihinde yürürlüğe giren ve uluslararası bir belge durumunda olan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, “somut olmayan kültürel mirası korumak; ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek; somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde hassasiyeti arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği, duygudaşlık, uluslararası iş birliği ve

yardımlaşmayı sağlamak” amacıyla imzalanmıştır. Somut olmayan kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar, ayinler ve şöenler; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; el sanatları geleneği somut olmayan kültürel mirasın belirlediği alanlar olarak kayda geçmiştir. Somut olmayan kültürel mirasın korunması, bu mirasın “sürdürülebilir” kılınmasıyla mümkündür. Somut olmayan kültürel miraslar, Küresel olgular tarafından tahrip edilip yok edilmeye çalışılan ve yeni kuşaklar tarafından sahip çıkılmadığı takdirde eski binalar gibi kendi kendine yıkılıp yok olacaktır (Akyol, 2013, s.83).

Ekici’den Aktaran Kolaç (2009); Eğitim, Kültürü sonraki kuşaklara aktarmada önemli bir rol üstlenmiştir. Kültür hangi açıdan ele alınırsa alınsın eğitim daima kültüre köprü olmuştur. Okullardaki eğitim ve öğretimin temel görevi kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır (Kolaç, 2009, s. 21).

2.3 Milli ve Manevi Değerler

Bireyler ve toplumlar; his, tutum ve davranışlarını sergilerken geçmişten gelen bilişsel ve duygusal birikimlerini ortaya koyar. Bu birikimlerini insanoğlu tanıyıp anlamlandırarak kişisel ve toplumsal değerlerle dönüştürür ki yaşamına bir anlam katabilsin. Değer ifadesi milli ve manevi sözcüklerle birleştiği zaman; aynı dili konuşan, aynı inançları benimseyen, Aynı kültür ve gelenekten gelen, aynı gelenek ve kültürü yaşayan, yaşatan, yurt sevgisini canından değerli kılan, Türk toplumunun manevi hissiyatını tanımlar.

Türk Dil Kurumu “Değer” sözcüğünü “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” – “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak tanımlamaktadır.

Gömlüksiz ve Cüro (2011)’ ya göre “Ulusal değerler bir toplumu ayakta tutan ve korunması gereken önemli dinamiklerdir. Bunlar toplumsal yapı içinde ulusal birlik duygusunun gelişmesine ve etkili biçimde sürdürülmesine katkıda bulunurlar”(s. 98).

Erden’ den aktaran Gömleksiz ve Cüro (2011)’ ya göre “Bir toplum içinde değerler gruptan gruba veya bireylere göre değişebilir. Ancak bazı değerler vardır ki bunlar toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiştir. Bunlar milli ve kültürel değerlerdir.

Toplum içindeki bireylerin davranış ve tutumlarını en çok bu değerler etkiler”(s. 98).

Yeşil ve Aydın’ dan aktaran Gömleksiz ve Cüro (2011)’ya göre “Toplumların bireyleri tarafından benimsenen ve paylaşılan değerlerin çokluğu ve bağlayıcılık gücünün fazla olması sonucunda güçlü toplum olma hedeflerine ulaşılabilir”(s. 98).

MEB’den aktaran Gömleksiz ve Cüro (2011)’ya göre “Değerlerin sahip olduğu özellikler şunlardır

- Toplum ve bireyler tarafından benimsenir ve bütünleştiricidir.
- Toplumun ve bireylerin menfaatine yönelik inanılan ölçütlerdir.
- Bilinç, duygu ve heyecanları içeren yargılardır.
- Bireyin bilincinde olan ve davranışı yönlendirendir.
- Değerler normu içermektedir” (s. 99).

Yeşil ve Aydın’ dan aktaran Gömleksiz ve Cüro (2011)’ya göre “Bireylerin sahip olduğu değerler, doğuştan getirilen bir özellik olmadığından ancak yaşamın içinde geliştirilir. Kişiliği, bakış açısını, davranışları belirleyen ve bireyin tanınmasında temel ölçütler olarak işleve sahip olacak değerleri, birey yaşamın içinde farklı zamanlarda planlı ve plansız bir şekilde öğrenecektir” (s. 99).

Şen’den aktaran Gömleksiz ve Cüro (2011)’ya göre “Değerler aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit, model alma, ya da okuma yolu ile öğrenilmektedirler”(s. 99).

Her toplumun bir kültüre sahip olması ve bu kültürün üzerine koyarak geliştirmesiyle yeni nesillere aktarması insanın özgünlüğünün, biricikliğinin ve bunun sonucu olan “toplumsal bilincin bir işaretidir. Her “toplumsal bilincin ürettiği kültür özellikleri farklı olduğu kadar, her kültür özelliğinin meydana getirdiği sosyal ve manevi değerler de farklıdır. Bir toplumun değerleri, o toplumun kültürünün normatif yönünü meydana getirmektedir. Soyut olan sosyal değerler önce yargılar yoluyla kişinin sosyal ifadelerine dönüşür,

zamanla toplumsal yasalara dönüşüp ve ardından davranışlarla somutlaşmaktadır(Yazıcı, 2014, s. 220).

Bütün toplumlar var olabilmek için kendine özgü değerlere ihtiyaç duyarlar. Değerler toplumsal kültürü özgünleştirerek diğer kültürlerden ayırt edilmesini sağlarlar, diğer bir deyişle “biz” ve “onlar” ayrımını hem oluşturur hem de bunun devamlılık kazanmasını sağlarlar. Bu yönüyle değerler, bir toplumun kültürünü, diğer toplumların kültürlerinden ayıran ve milli sınırlar içindeki toplumun dağılmasına engel olan, milli birlik ve beraberliği pekiştiren aynı zamanda da sosyal dayanışmayı sağlayan etkenlerdir” (Yazıcı, 2014, s. 215).

Bireylerin davranışlarına, dolaylı ya da dolaysız olarak değerler yön vermektedir. Değerler üzerinde araştırma yapmanın temel amaçlarından biri, insanlarda var olan değer yönelimlerini saptamak, bu yönelimlerin onların tutum, davranış, toplumsal yaşam ve rolleriyle ilgili etkileşimlerini ortaya koymaktır. Değerler insanlarda var olan tutum ve davranışları etkilemekle birlikte değerlerin insan davranışlarının belirlenmesi ve yönlendirilmesi konusunda önemli bir işleve sahiptirler. Değer, insana özgü bütün etkinlikleri insanî etkinlikler olarak amaçlarına uygun yolla gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine katkıda bulunmaktadır. Aristo’nun deyişiyle değer, kişilere “insanın işini” yapabilecek duruma gelmesi için yardımcı olmak; insana özgü diğer bütün etkinlikleri amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek hale gelmesine yardımcı olmaktır. Başka bir ifadeyle kişilerin doğruyu bilip düşünmelerine, doğru değerlendirmelerine, doğru eylem içinde olduklarını görebilmelerine yardımcı olmaktır. Değerler, insanların tutum ve davranışlarını etkilemede, tutum ve davranışların belirlenmesinde ve şekillenmesinde önemli rol oynar (Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkkılı, 2008, s. 69-71).

Bir milletin Dil’inden, yurt sevgisinden, inançlarından, tarihinden, kültüründen, gelenek ve göreneklerinden, milli törelerinden oluşan ve nesilden nesile aktarılan milli ve manevi duygularına, düşüncelerine ve inançlarına, o milletin milli ve manevi değerleri denilmektedir.

14.6.1973 kabul tarihli ve 24.6.1973/14574 resmi gazetede yayınlanan “Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleyen Genel Esaslar”, birinci bölümünde Türk Milli Eğitiminin amaçları şu şekilde aktarılmıştır.

“Türk Milli Eğitiminin Amaçları I – Genel amaçlar:

Madde 2 – Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. *(Değişik: 16.6.1983 – 2842/1 Md.) Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;*

2. *Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır” (MEB).*

2.4 Türk Sanatı

Orta Asya Türk Milletinin doğduğu ve Türk Sanatının ilk örneklerinin çıktığı bölgedir. Türk sanatının temellerinde Hayvan üslubu yer almaktadır ancak bu üsluba ek olarak eserlerde stilizasyona uğramış bitkisel motifler de kullanılmaktadır (Kuru,1997,s.37).

Türk Sanatı, Türkler Tarih boyunca, Orta Asya'dan Avrupa'ya ve Afrika'ya geniş bir coğrafya üzerinde, birçok devlet ve imparatorluklar kurmuşlardır. Çok farklı özelliklere sahip, çok geniş bir coğrafyaya dağılması, eski kültürel birikimleri ve Türk Milletinin bu süreçte yaşadığı dini, entelektüel ve ekonomik gelişme ve değişimler Türk Sanatını büyük ölçüde etkilemiştir. (Can ve gün, 2015a, s. 14).

Türk Sanatı; Gül (2007)' e göre “Türk Sanatı kavramı, Türklerin estetik anlayışı, zevkleri, ustalıkları ve ruh derinliklerinin de göstergesidir. Türk Sanatının pek çok dalı, dünya milletlerine öncülük etmiş ve bu dalların sanatçıları hayranlık uyandıran özgün eserler vermiştir” (s. 44).

Türk Sanatının eşsiz tarzını ifade etmek için bazı açıklamalar yapmak gerekir. İslam sanatı üzerinde çalışan araştırmacılar, kuzey yarım küreden ekvatora kadar ve zengin iklim koşullarını içine alan ülkelerde iklim ve çevrenin sunduğu malzemeler ile bu bölgelerin koşullarına uyan yapıların geliştiğini fark ederler... Hem arabeskleri hem de mukarnasları onların kendilerini geometrik hassasiyetiyle anlatmak istediklerini gösterir (Turani,2005, s.322)

Türk Sanatı, İslam Sanatından çok önce var olmasına rağmen, bugün Türk İslam Sanatı ile karıştırılıp ya da aynı tutulduğu düşünülmektedir. Hâlbuki Türk sanatı, canlandırmacı düşünce ve Göksel dünya görüşü ile coğrafyası ve tek tanrılı halklarıyla şekillendirilmiştir. Ayrıca Türk Sanatı keskin gözleme dayalı bir tasvir anlayışı ve zengin betimleme dağarcığına sahiptir ve buna bağlı olarak sembolik izlenimlerle imaj halini alan Türk Sanatının orijinal konumu oluşur.

2.5 Hun Sanatı

Aslanapa (2010)' a göre “Milattan önce Birinci binde Kuzey Çin’de görülen ve Çin kaynaklarında Hiyong nu adı ile tanınan Asya Hunları, umumiyetle tarih sahnesinde ilk rol oynayan Türkler olarak kabul edilmektedir” (s. 1).

M.Ö. Bin yıllarında Orta Asya’da Altay dağları ve bunların kuzey ve doğu bölgelerinde Büyük Hun Devleti kurulmuştu. Bu devletin en ünlü iki hükümdarı Teoman ve oğlu Mete (yön.) M.Ö. 209-174) dir. Büyük Hun Devleti M.S. 50 yıllarında Çin’in baskıları sonucu parçalandı ve Hunların önemli bir kısmı Batıya geçerek Ural dağlarından Batı Avrupa’ya kadar uzanan Avrupa Hun Devletini kurdular. Bu devletin en önemli hükümdarı Atilla’dır (yön.)M.S. 437-453). Roma ve Bizans’ı vergiye bağlayan Atilla’nın ölümünden bir süre sonra Hunlar bağımsızlıklarını kaybettiler (Akyüz, 2012. s. 6).

Zhumagulov (2011)’-ın belirttiği üzere “Hunlar, ilk Avrasyalılar olmuşlar ve Asya ile Avrupa’daki birçok ulusun etnik açıdan şekillenmesine katkıda bulunmuşlardır” (s. 36).

Çoruhlu (2007)’ ya göre “Ağırlık merkezinin, Orhun-Selenga ırmakları ve Ötüken havalisi, Ongin Irmağı üzerindeki Karakurum ile Ordos bölgesi arasında olduğu anlaşılan Hun siyasi birliği zamanla bütün Orta ve İç Asya’yı egemenliği altına almış ve bu geniş bölgelerde ilk defa bir kültür ve sanat birliği kurmuştur” (s. 70).

M. Ö. 1000 yıllarının başında en eski Türk devleti olarak ortaya çıkan Hunlar atlı kültür içerisinde kendine özgü olan gelenek ve görenekleri ile yaşayıp Türkçe konuşturdular. Hun adının manası Türkçe ’de “kavim, halk” anlamına gelmektedir. Bu günkü Moğolistan’dan Altaylara kadar uzanan topraklarda Oğuz yurdu Kıpçaklarının atası olan ve bu toprakları ilk defa yurt edinen Hunlar, M.Ö.569-307 yılları arasında Çin’e sık sık akınlar yapan Hunlar sonunda M.Ö. III. Yüzyılın ikinci yarısında devlet olma yolunda kuvvetli bir siyasi birlik kurmuşlardır. Hun Konfederasyonu da diyebileceğimiz bu birlik, Asya’nın en büyük savaşçı bozkır devletini kurmuştur. Türk Tarihinin tan kızıllığı, doğumu olarak nitelendirilen Hunların Tarihi bir bakıma Oğuz Destanına benzemektedir. Dil, gelenek ve

göreneklere Oğuzlarla aynen benzeşmektedir. Yıllar sonra Hunların Oğuz adını almaları bu sebeptendir. Hunlar kendi yetiştirdiği sürülerinin etlerini yerler, sütlerinden içki yaparlar, derilerinden de elbise dikerlerdi. Hunlar, sürülerinin yaşam şekline ortaklık ederlerdi. Sürüleri otluk ve sulak arazilerde yaşadığı için onlarda mevsimlere göre, hareket edip göçerlerdi. Hun Türkleri tehlike veya savaş anında topluca atlarına binerler, ok ve yaylarını kullanırlardı. Onlar kendilerine düşen görevleri zamanında ve eksiksiz olarak yaparlar sonunda da yengiye (zafere) ulaşırlardı. Önerilerine gelen bütün engelleri aşan hunlar için hayatta bir güçlük yoktu (Çerçi, 2003, s. 60-89).

Orta Asya denilen uçsuz bucaksız topraklarda aralıksız kendini gösteren ekonomik değişimler, kültürleri etkiliyor, Orta Asya sanatları da bu karışık iktisadî durumun bir sonucu oluyordu. Bozkır yaşantısı uzun süre devam eden çok çeşitli yaşam tarzlarının bir sentezinden meydana gelmiştir. Sınırlı gelişmeler arasında göçebelere ve yerleşik uygarlıklara komşu olan bozkırlılar bu uygarlıklardan da etkilenmekteydi. Ancak etkilenmeler tek taraflı değil, birbirleriyle sürekli kültürleşme içerisinde olmuşlardı. Türkler Çin kıtasına sayısız akın yapıp, buralarda yerleşerek kendilerine yurt tutmuşlardı ve bu bölgede kendi geleneksel sanat davranışlarını sürdürmüşlerdi. Hun İmparatorluğu çatısı altında toplanan ilkel kültürler, atlı kültürün içerisinde gelişme göstererek özgün bir Orta Asya Sanatının ortaya çıkmasına büyük oranda katkı sağlamıştır. Bir süre sonra bu atlı kültür ortamı öyle bir sanatsal kültür oluşturmuştur ki Orta Asya Hun Hayvan Üslûbunu yaratan, oturmuş bir uygarlığın artistik anlayışı için temel gereçleri meydana getirmişti. Yüzyıllar içerisinde iç Asya da gelişen bozkır sanatı Türklerin batıya yönelmesiyle Orta Çağ Avrupa Sanatını büyük kavimler göçü ile birlikte Gotik Süsleme Sanatını etkilemiş ve güneye yönelen Türkler İslam Sanatlarını (tezyini sanatları) etkilemiştir (Diyarbakırlı, 1972 s. 3-4).

Ünalan & Öztürk (2008)' e göre, Türkler Hun devletini, kutlu bölge saydıkları Ötüken ve Orhun Selenga ırmakları çevresinde kurdukları ve başkentleri yine Ötüken olan bir devlettir. Bozkırlarda hayvancılık yapan, atlı göçebe boylardan oluşmuştur. Hunlar yerleşik yaşam yerine özellikle komşuları Çin'e karşı korunmalarını kolaylaştırdığı için, göçebe bir yaşantıyı benimsemişlerdir. Bu yaşam şeklinin sonucu da savaşçılık, yöneticilik, bazı el sanatları ile dini inanışlar ve çocuk yetiştirmeye ilişkin değerler

oluşarak, eğitime de damgasını vurmuştur. Hunlardaki eğitimi; yaşayış biçimleri şekillendirmiştir.

Çin tarihi kaynaklarından edinilen bilgilere göre, Hunlar tek tanrılı Gök inancına sahipti, güneş, ay, yer, su ve atalar kültürü inancı ile yaşayan bu topluluk konfederasyonunda en önemli din adamlarının başbuğ olduğu ona “Tengri Kut” yani göğün oğlu unvanının verildiği görülür. Kağan her sabah çadırından çıkınca güneşi, akşamları da Ay’ı selamlardı. Ve ayin yapılırken yüzünü kuzeye çevirirdi. Hun kağanı her yıl 24 önemli başbuğ ile toplanıp ayin yapardı. Kağanların güçlerinin tabiatüstü olduğuna ve güçlerini gökten aldığına inanılırdı. Göktürklerde Kültiğin ve Bilge Kağan abidelerinde “Tanrı gibi gökte olmuş Türk Bilge Kağan,” bu cümleden hunların geleneksel inanç anlayışının değişmeden Göktürklerle de geçtiğini anlıyoruz. Gök Tanrı inancının ortaya çıkış sebepleri olarak Türklerin uçsuz bucaksız bozkırlarda yaşaması ve sürekli bu bozkırlarda hayvanlarına otlak araması, gündüz ve gece gökyüzünün parıltısı altında yaşamaları bu inancı doğuran sebepler arasında sayılır. İslamiyet öncesi Türkçesinde Gök-Tanrıya “Allah” anlamına gelen Tengri denirdi. Tengri sözcüğü diğer Türk topluluklarının şivesinin fonetik özelliği gereğince, Tanrı kelimesi Tangrı, Tangara, Tengri, Tengere gibi söylenişe bürünmüştü. Diyarbakirli ’ye göre; Çin seddinden Altayların iç kesimlerine gidildikçe bilgi boşluğu oluşur. Çinliler Çin seddine yakın yerlerde cereyan eden olayları kaynaklarına geçirmiş fakat iç kesimlerdeki Hunlar hakkında bilgi verilmemiştir. Bu büyük boşluğu ancak kurganlardan çıkan sonuçlar neticesinde giderilmiştir. Hunların kültür ve sanatı hakkında bilgileri bu kurganlardan çıkan buluntular sonucunda elde etmekteyiz. Hunlarda ölü gömme adetleri yazılı kaynaklar olmadığı için kurganlardan öğreniyoruz. Pazırık kurganlarındaki naaşların başları doğuya konmuştur. Yüzleri ise daima batıya bakar şekilde çevrilmiştir. Bunun sebebi ise İslamiyet öncesi ilk Türk kavimlerinin inançları gereği ölümden sonra ki evrede batıda tekrar yaşam başlayacaktır. Güneşin batıdan batması onlarda böyle bir inancın ortaya çıkmasına sebep olabilir. Ölülerin defin işlemi ise kışın ölenler sonbaharda, yazın ölenlerde ilkbaharda defin edilirdi. Hunlarda defin merasimi için baharın beklenmesinin sebebi ise kurgan inşası için zaman kazanmaydı, Defin işlemlerini bekleyen cenaze bu süre zarfında mumyalanıyordu (Diyarbakirli, 1972, s. 62-65) .

Kuru(2008)' ya göre, Türkler, tarih sahnesine çıktıkları Hun devleti döneminden itibaren, toprak, su, Ateş ve havayı kutsayan, yeryüzünün ve göklerin yaratıcısı olan bir tanrıya tapınmışlardır. Türklerin bu eski inanç sisteminin önemli bir kısmı, büyücü, Kâhin ve doktor olarak karşımıza çıkan din ve din adamı rolünü alan şaman ve Şamanizm'dir. Yakutlardaki şamanlar oturumunda, akşamları ev sahibinin bazen iki sağlam askının uçlarında bir düğüm attığı görülür. Şaman onları omuzlarına bağlar ve diğerleri onları kayışların sonunda tutar, böylece ruhlar şamanı alamaz. Buna ek olarak, şaman yükselişinde yurt çevresindeki kayın kutuplarından bir çit alınır ve girişte bir at kılı düğümüyle başka bir kayın değneği dikilir. Yakutların bir başka Göksel yolculuğunda, önceden seçilmiş küçük çam ağaçlarının düzgün bir şekilde dizildiği ve kır çelenklerinin at kılı dallarına bağlandığı belirtilmektedir. Kurban edilen hayvanın ruhunu gökyüzüne götüren şaman yolculuğu için yurt dışında üç budama Dahı dikilir ve birbirlerine bir dizi at kılı ile bağlanırlar. Aslında, ağaçların ve kazık uçlarının yukarı doğru bir ipile bağlantısı, yolculuğun sembolü olarak kabul edilir. Yani bu, şamanı Tanrı'ya götürdüğüne inanılan bir yoldur ve bunun için bir düğüm kullanılmıştır. Bazen şamanın ruhlar dünyasına giden yolunun çadırın önünde dikilen ağaca bağlı kırmızı ve mavi kurdelelerle temsil edildiği belirtilmektedir ” (s.41).

Diyarbakirli 'ye göre; Pazırık, Şibe, Tüekta, Berel, Katanda ve Noin-Ula kurganlarından elde edilen bilgilerden, Hun Türklerinin medeniyet düzeyleri, mücadeleleri, giyecekleri, silâhları, gelenek ve görenekleri, dini tören ve ayinler için yararlanılan gereçler, çadırlarındaki eşyaları, at koşum takımları anlatılmaktadır. Türk Sanatının ilk örnekleri ise ortaya çıkartılan bu arkeoloji eserlerin yüzeylerinde rastlanan resim ve kabartmalar, “ronde-bosse,” lar ve küçük heykelcikler dir. Hunlar tarafından günlük yaşamda kullanılan eşyalar üzerine, çeşitli teknikler yoluyla işlenip Türklerin ilk sanat eserleri oluşturulmuştur. Bozkırın göçebe sanatçısı, sanatkârane eğilimlerini, yerleşik uygarlığın sanatçısından değişik tarzda yansıtmaktadır. O, şehirlerde yaşayan sanatçının zengin malzemesinden, mozaik, fresk vs. gibi plâstik sanatların çok çeşitli olanaklarından habersizdir ve yanında kolaylıkla taşıyabileceği ve her gün elinin altında olan, daima kullanabileceği eşyayı süsleme çabasıdadır (Diyarbakirli, 1972, s. 109-113).

Kuru(2008)' ya göre, Hunların ve Göktürk'ün atlarını, tıpkı Hakan ve kahramanlar gibi gökyüzünün torunları kadar kutsal saydıkları ve kahramanlarının atlarını cennette süreceklerine inandıkları için öldüklerinde, ölülerıyla gömdükleri ve atın kuyruğunu yas

işareti olarak düğümledikleri bilinmektedir. Başlangıçta Türklere özgü olan ve atkuyruğunu iple bükme ya da bağlamaya “Sırtlamak” da denilen gelenek Moğollarda da yer almıştır. Hun dönemine ait Kurganlardan ortaya çıkan Pazırık halılarının geniş kenar sularında düğümlemiş veya örülmüş atkuyruklarına ek olarak ta, düğümlü atkuyrukları da gösterilmektedir. Atın kuyruğuna atılan düğüm, merhuma olan bağlılığı ve yokluğuna duyulan özlem ve yas ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Göktürk heykellerinde insan figürlerindeki saçların örgülü olduğu görülmektedir. Türklerde İslam'ın kabulünden sonra, uzun bir süre sadece kadınlar değil, aynı zamanda erkeklerin de örgülü saç kullandıklarını el yazma eserlerindeki ve minyatürlerden bu bilgiye ulaşılmaktadır. Bu geleneğin estetik kaygıların yanı sıra bağlılık ve güç ile daha fazla ilgisi olduğu açıktır. (S. 41)

Çoruhlu'ya göre; Hun Hayvan Üslubu dini inançlar ile coğrafyanın getirdiği yaşam şekline uygun olarak doğmuştur. Çoruhlu, Hayvan Üslubunun başlangıcını M.Ö. III. Bin yıldan sonra bozkır kültürünü oluşturan toplulukların ortaya çıktığı zamana denk geldiğini belirtmiştir. Hayvan üslubunun ortaya çıkış sebepleri olarak dini inanışlar, ataların hayvanlardan geldiğine inanma, hayvanların güçlerinin kendilerine geçmesi, hayvanların koruyucu ruh olduklarına inanılması gibi kavramlardan dolayı hayvan tasvirlerine yönelim zamanla bu tasvirler bir üslup haline gelmiştir. Hayvan üslubunun ortaya çıkmasının diğer önemli sebebi ise Şamanizm ve gök-yer-su inançlarıdır. Dolayısıyla Hayvan tasvirleri Türk mitolojisi ve kozmolojisinin özelliklerini içeren sembolizmden beslenerek yapılıyordu. Orta Asya'da ve iç Asya da yaşayan bütün topluluklar kuşkusuz ki kültür ve sanatlarında hun hayvan üslubunu kullanıyorlardı, zaten Hun hayvan üslubunu kullananlar ya Türk'tü ya da Orta ve İç Asya da yaşayan başka bozkır kültürü mensubu topluluklardı. Türklerin kullandığı hayvan üslubu olgunlukları ve zenginlikleri ile diğer Asya topluluğunun üslubundan farklıydı. Üslubun kökleri kaya üzerine yapılan hayvan tasvirleri, av sahneleri, hayvan mücadele sahnelerine kadar dayanmaktadır. Güneyde Sümer, Mezopotamya İran vb. gibi yerleşik topluluklarda Asya'nın hayvan üslubu sanatından esinlendiği görülür (Çoruhlu, 2007, s. 147-148).

Çakmakoglu'na göre, **Pazırık** kurganlarından çıkartılan at koşum takımlarına ait ahşap malzemeli palmetler ile ayrıca eğer üzerine aplik edilen deriden çıkartılmış palmet motiflerine rastlanmıştır. Yine Hun kurganlarından çıkartılan keçe üzerine apliklerde

palmet motifine rastlanmaktadır. 5. [Pazırık](#) kurganından çıkartılan Hun Süvarisi ile elinde hayat ağacı tutan Tanrıça figüründeki hayat ağacının dallarında da stilizasyona uğramış lale motifleri yer almaktadır. Çakmakoglu Lalenin ana vatanının Orta Asya olduğu bununla birlikte de lale ve palmet motifinin orijinal olarak Hun sanatında doğduğu kanısına vardığını belirtmiştir. İslam öncesi Türk topluluklarında bitkisel motifler bir eksenin iki yanına simetrik olarak oluşturulur. (s. 39-40)

Çakmakoglu'na göre, Şaman inancında Hayat ağacı motifinin bazılarında lalede stilize edilmiş halde bulunmaktadır. Bu hayat ağacı motifi tanrıya ulaşmada merdiven olarak kullanılan bir semboldür (s.41)

Diyarbakirli 'ye göre Hun Sanatında “hayvan üslubunu” ele almadan önce, bu biçimin doğmasına neden olan şartları incelememiz gerekmektedir. Orta Asya'nın alabildiğine uçsuz bucaksız bozkırlarında dağınık konar-göçer boylar halinde yaşayan Proto-Hunların sanata karşı eğilimleri basit bir oyundan ileri gelmiyordu. Sanatçılar konuları değişik açıdan görüp ve belli biçimler üzerinden yola çıkarak, geleneksel sembolizme ulaşmışlardı. Bozkırda gelişen hayvan üslubunun Orta Avrupa'ya ve Ön Asya'ya kadar yayılmasının ve uzun zaman devam etmesinin nedeni, sanatlarını yalnızca süslemek için yapmayıp Hunların atalarının, tabiatüstü kuvvetlere karşı eğilimleriyle sanatlarını köklerinden besleyerek yapmalarıdır. İç Asya'da birçok Türk uruklarının, köklerinin belirli bir hayvandan türediğine inandıklarını yukarıda açıklamıştık. (Totemizm). Göktürk'ler de kurttan çoğaldıklarına inanıyorlardı. Başka bir efsane, Göktürk atalarının beyaz bir geyikle kutsal bir mağarada seviştiklerini anlatır. Bütün bu efsanelerin varlığı yüzünden Göktürklerin ataları çok eskilerde totem çağını yaşadıkları ve tek tanrılı bir dine sahip oldukları, bilinen bir gerçektir fakat Göktürklerin hala totemik bir çağın yaşantısını sürdürdükleri kanısında da değiliz. Ancak Göktürkler efsanelerin etkisiyle Bozkurdun Hunlarda ve Göktürklerde büyük önemi olduğunu ve kağanın odasına dikilen tuğun başında sembol olarak bozkurt amblemi bulunduğunu eski kaynaklar aktarmaktadır. İslâm döneminin minyatürlerinde de bu geleneklerin kalıntılarına rastladığımızda Müslüman nakkaşın hangi şartlar karşısında eserini hazırladığı daha iyi anlaşılmaktadır. Kurt figürleri çok sık bozkır mensuplarının bellerine taktıkları sarkıntılı kemerler, madenden plâka ve tokalar at koşum süsleri, kılıç kabzaları ve kamçılar üzerine En eski dönemlerde özellikle Hunlarda rastlanan biçimlerdi. Hayvanlar ya teker teker ya da sakin, hareketli gruplar

halinde görünen totemik karakter ve Şamanlığın etkisi altında Ordos bölgesinde madenden birçok kemer süslemeleri bulunmaktadır. Aralarında birbirine girmiş biçimler çoğunluktadırlar. Bunlar arasında yırtıcı hayvanın bir başka hayvana saldırış kompozisyonu sık sık tekrarlanır. Bu bölgenin gün ışığına çıkartılmış bulgularının arasında, madenden gözenekli kemer plâkaları çok ilgi çekicidir. Fonun bitki motifleri biçiminde gözeneklenmesi ve karşılıklı simetrik düzende hayvan figürlerinin yerleştirilmesi ile çok estetik bir örneğin ortaya çıktığı görülür. Figürlerin karşılıklı, simetrik düzende yerleştirilmesi ve ajurlanması sanatçılar tarafından çok sevilmiş ve bu geleneğin zengin temalarına dönüşmüş kalıplar şeklinde birbirlerini yüzyıllarca takip etmiştir. Selçuklu döneminde bile bu anlayışta çeşitli malzeme üzerine yapılmış sanat yapıtlarına rastlanır (Diyarbakirli, 1972, s. 121).

Hunlarda Hayvan Üslûbu

Orta Asya hayvan stili İskit hayvan stili olarak ta bilinmektedir. İlk bulguların Kuzey Karadeniz'de ele geçirilmesi sebebiyle Orta Asya Hun kurganları tanınmamıştır. 1930-40 arasında Rudenko'nun yaptığı Altay kazıları ise bu İskit klişesine yeni bir bakış açısı getirmiştir (Yablonsky, 2000). Zaten hayvan stilinin kuran ve tasnif eden Rostovtzeff (1929), İç Asya'yı kaynak göstermiştir. Hancar (1952), Pontik İskit hayvan stilinin aslında Sibiryaya hayvan stiline dayandığını vurgulamaktadır. Hayvan tarzı terimi, Orta Avrupa'dan başlayıp Kuzeybatı , Çin den iç Moğolistan 'a kadar Avrasya bozkırlarının kültürünü ifade eder. 1000'li yılların serileriyle ilişkili hayvan deneklerinin egemen olduğu bir sanat tarzını tanımlamak için kullanılır. Grakov ve Melukova'nın (1953) gerçek İskitlere ait arkeolojik alanların tanımlanmasında ortaya koyduğu koşullar: silahlar, at koşumları ve hayvanlarla süslenmiş eşyalardır, Sembolik olduğu düşünüldüğünde, buna İskit Üçlemesi denir.

Hayvan stili: Trakyalılar (Kuzey Balkanlar), Sarmatlar (Don ve Volga Nehri'ne kadar), İzodonlar (Herodot: tarihler IV 26) olarak tanımlanabilen Güney Ural Dağları halkı, Orta Kazakistan'ın Tasmola kültürleri, Paşık (Altay Dağları) ve Tagar (Güney Sibiryaya'nın yedi Nehrinin Semirechiye bölgesindeki diğer nehirler gömüleri) ve Doğu Kazakistan ve Kırgızistan, Pamirs ve Tien Shan Dağları da dahil olmak üzere kültür serileri ile karakterizedir. Orta Asya ve Kuzey Karadeniz bölgesinde, hayvan stili genellikle Doğu İran dil grubuna işaret ederek gevşek görünen eski Pers ve klasik kaynaklar tarafından saka veya İskitler olarak bilinen göçebe kabileler ile ilişkilidir (Rayevsky, a.g.e.).

Terenozhkin (1971) tarafından Avrupa İskitlerinin Orta Asya'nın kalbinden Karadeniz'in kuzeyine geldiği formüle edilmiştir. Bu hipotez üç olgu Grubu tarafından desteklendi. Herodot, İskitlerin Orta Asya'nın kalbinden geldiğini, bazı at koşum elemanlarının daha önce Avrupa'daki tamamlayıcılarından daha Asya mezarlarına tarihlendiğini ve Tunç Çağı Avrupa bozkırlarının daha sonra İskit hayvanları olarak tanımlanan tipte hayvan tanımlamalarına sahip olmadığını bildirdi. Doğu bozkırlarında, hayvan stilinin bazı unsurları, yenisey havzasının güneyinden Moğol ovalarının iç kısmına kadar geç Tunç Çağı'na tarihlenir. Taş stellerde özel hayvan tasvirleri ile kazınmış bu parçalara Rusça olenniye kamni denir (Bashilov ve Yablonsky, 2000).

İskit sanatı terimi, araştırmacılar arasında yanlış anlaşılmalara neden olduğu için Türk sanatı ve Arkeoloji açısından önemli bir sorundur. M. Ö. VIII. 17. yüzyıldan beri karşılaştığımız İskit toplulukları özellikle bozkır bölgelerinde hâkimiyet kurmuştur. Daha sonra Altay'da ortaya çıkacak olan büyük Hun İmparatorluğu'nda olduğu gibi, Herodotos'un ilk olarak bu isimle atıfta bulunduğu İskit ile bir konfederasyon kurdular. Ancak, bu konfederasyonda, iktidardaki etnik grubun elinde birkaç isim olmasına rağmen tam olarak hangi toplum olduğu bilinmiyor. Bununla birlikte, proto-Türkler de İskit toplulukları olarak adlandırılır. Bu nedenle, çağdaş proto-Türklerin sanat ve arkeolojisi ile daha sonra bozkır kültürünün ortak temsilcileri olan, Doğu İskitlerin Türkleri ile söz konusu İskit topluluklarının sanat ve arkeolojisi arasında büyük benzerlikler olması oldukça doğaldır. İskitlerin burada yaşadıkları düşünüldüğünde, karadan Karadeniz'in kuzeyine kadar yerleşip ve yayıldığı kanısına varılmaktadır. Bu, durum, bu bölgelerdeki proto-Türkleri şekillendiren kültürlerin de İskitlerin atalarını ortaya koyduğu anlamına gelir. Bunlar, Türklerin ataları ile iç Asya'da yaşayan unsurlardır ve Batı'ya gitmiş ve göç etmiş olabilirler. Başka bir deyişle, Proto-Türkler ve Proto-İskitler yakın çevrede yan yana topluluklar halinde yaşadılar ve daha büyük kültürün parçası haline geldiler. Öte yandan, Batılı ve Rus araştırmacılar ilk olarak İskit sanatını ve kültürünü tanıdılar ve bozkır kültürünün ortak temelini hesaba katmadıkları için, İskit başlığı altında bozkır kuşağında paralel özellikler sergileyen tüm sanat ve Arkeoloji nesnelerini toplayıp İskitlere ithaf ettiler. Bu sınıflandırma önemli hatalar getirdi. Bununla birlikte, o dönemde Orta ve Orta Asya'nın bazı bölgelerine yayıldığı söylenen İskitlerle ilgili belgelerin olmaması, İskitlerin

muhtemelen bu bölgelerdeki topluluklarla aynı kavimden olduğunu göstermektedir (Çoruhlu, 2000).

Tüm kaynaklar ve kanıtlar bir araya getirildiğinde, hayvan tarzının proto-Türk kökenli olduğu ya da Türklerin dahil olduğu topluluklar tarafından uygulanan bir sanat tarzı olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz bozkır kültürü, M.Ö 3000'den oluşmaya başladığını varsayabiliriz. Grousset'in dediği gibi, hayvan stili Hunlar tarafından en olgun seviyesine ulaştı (Çoruhlu, 1998).

Arseven (1943) hayvan stilinden hayvan şeklinde bir bezeme olarak bahseder ve buna hayvanların stilizasyonunun ortaya çıkan şekli denir. “Stil” bir konu veya şekil kendisi değildir; bir tutum, bir duruş ve sunma yoludur.

Üslûp (Fr.) Style, İng. Style, Alm. Stil, Arapça Üslup, bir devrin ya da bir sanatçının kişiliği, yani teknik , renk, kompozisyon, biçim ve anlatım bakımından özellikleri-; Üsluplaştırma (Fr.) stylisation; Alm. Stilisierung) ise hakiki Şekil ve motiflerin karakterini kaybettirmeden basitleştirerek tezyini –süslemeci, bezemeci-ve şematik bir hale sokulmasıdır (Turani, 1968).

İnsan faaliyetlerinin genel resmi ve anlık görünüşleri, zaman zaman belirli bir karakter edinerek özel formlar sunar. Bu uzmanlık, oluşum ve odaklanma, davranışları akranlarından ayıran ve onları konjenerlerine göre yeni formlara dönüştüren bir evrimdir. Bir iş, hareket veya durumun stil kazanması için, kendi yönünde yetkin hale gelmesi, filtrelenmesi, dizilmeye çalışılması ve özellik kazanması gerekir (Mülayim, 1999).

Diyarbakirli ‘ye göre; Hayvanların yaşayışları hakkında çok derin bilgilere sahip olan Türkler ister istemez Tarihin en sisli dönemlerinden beri 'Hunların hayatları bozkırda yaşayan hayvan dünyasına o kadar bağlı idi ki, hayvanlara karşı olan ilgileri sanat yapıtları da bu bağlılıktan doğan bir kültürle genellikle hayvan biçimleri etrafında oluşup, gelişmişti. Eserlerinde anlatmak istediklerini keskin bir gözlemcilikle gözlemleyerek büyük bir ustalıkla bu hayvan biçimlerini çizmişler, hareket halinde bulunan konuları inandırıcı bir gerçekçilikle yansıtmaya başarısını göstermişlerdi. Dokumalarda, keçelerde, at koşumlarında eyerlerde, kılıç, mızrak ve bıçaklarda, kılıçların saplarında, maşrapaların kulplarında ve gövdelerinde hemen her taraf hayvan figürleri ile bezenmişti. Hun Sanatçıları, gündelik eşyalara, süsleme çabası içinde, bıkmadan hayvan figürleri işlemişlerdi. Özellikle eyer ve eyer altı örtülerinde mücadele eden hayvan figürlerinin hareketli, dinamik ve tabiatçı bir üslup ile canlandırılması, bizleri hayrete düşürecek kadar

ustaca yapılmıştı. Batıda gelişen İskit hayvan üslûbu ile ortak yönleri görülmekle beraber, Altaylardan başlayıp güney Rusya'dan büyük Çin Seddinin bitişiğindeki Ordos'a kadar uzanan, Hun sanatı kişisel özelliği ve daha tabiatçı üslûbu ile özgünlüğünü korumaktadır. Pazırık ve Noin-Ula gibi önemli merkezleri içine alarak oldukça düzenli ve tek biçimli bir üslup tarzında yaygınlaşır.

Çakmakoglu (2008), Türkler Orta Asya hayvan üslubu içerisine düğüm motifini bütünleşmiş ederek kullanmışlardır (s.26). İslam öncesi dönemde Türklerin sanat eserlerinin düğüm motifleri içerdiği ve bu düğüm motifinin hayvan üslubu içerisine bütünleşmiş edilerek kullanıldığı görülmüştür. Daha önce çoğunlukla taşınabilir olan eserlerde karşılaşılan düğüm motifi, İslam'ın kabulünden sonra mimari eserlerde yer almaya başladı. İslam öncesi Türk sanatında düğüm motiflerinin daha fazla ejder figürleri ile birlikte işlendiği izlenimi ortaya çıkmıştır (s.35).

Hayvan Üslubu (Stili) Özellikleri

Üslubun en önemli özellikleri stilizasyon, soyutlama, vurgu, anatomiye zorlayan asimetrik hareketler ve zoomorfik (hayvan şekilli) figürlerdir. Deformasyon (deformite) ve eş zamanlılık (simultaneity), hayvan ya da insan şekilli birleşimler, bir şekilde farklı figürlerin füzyonu, parçanın tamamını görmek, bütünü parçası ve sonuç olarak analitik kübizm, stilizasyonlarda yerini aldı. Stil aynı zamanda temel tasarım ilkelerini de taşır. Hareket en belirgin ve başarılı bir şekilde kullanılan unsurdur; stil; canlı, coşkulu şaşkınlık ve hayranlık uyandırmaktadır.

Çoruhlu (1998: 77-78), Rostovtzeff ve diğer araştırmacılara dayanarak, hayvan stilinin genel özelliklerini kendi düşüncelerine göre şöyle ifade etmiştir.

1. Hayvanlar bazen tek veya bazen gruplar halinde tasvir edilir. Bireysel olarak alınan bazı hayvanlar daire içinde kıvrılmış olarak tasvir edilmiştir.
2. Bazı örneklerde, rakamlara antitetik veya simetrik olarak verilir.
3. Hayvanlar tekli veya çoklu gruplarda betimlenir.
4. Bazen, nesneler hayvanların başı şeklindedir.
5. Eserlerin çoğu hayvan motifleri ile dekore edilmiştir.

6. Bazı durumlarda, hayvan tasvirlerinin yüzeyleri diğer figürlerle doldurulur. Ayrıca, bir hayvan başka bir hayvanın uzuvlarına birleştirilir veya hayvan kuyrukları başka bir hayvan kafasına veya vejetatif bir elemente neden olur.

7. Boynuzlar, kartalların gagaları, pençeleri veya gözleri gibi bazı hayvanların bazı uzuvları abartılmıştır. Natüralist anlayış ve doğal olmayan tutumlar aynı tarzda görülebilir.

8. Açıklamalarda, doğaüstü ve mitolojik hayvanlar dahildir.

9. Hayvan savaş sahnelerinde, genellikle vahşi hayvan tarafından saldırıya uğrayan hayvanın, acı korkusu ve saldıran hayvanın ağırlığı nedeniyle ön bacaklarında tamamen çökmüş olduğu gösterilmiştir. Bazen mağlup olan hayvan ön bacaklarına düştüğü, ancak arka ayaklarını arkaya doğru kaldırdığı şeklinde tasvir edildi. Altta yatan hayvan genellikle içgüdüsel olarak başını saldırı yönüne çevirili şekilde betimlenmiştir. Mücadele hayvanlarının bedenlerinde noktalara, virgüllere ve nala benzer şekiller vardır.

10. İnsan figürleri kompozisyonlarda nadiren görülürken, vejetatif süsleme nadirdir. Genel olarak, hayvan stiline resmi özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Stilizasyon (süsleme, süsleme, süsleme ve şematik (Turani, 1968) karakterini kaybetmeden gerçek şekil ve motiflerin oluşturulmasını basitleştirmek) ve soyutlama kıvrık bükülmüş figürler, anatomiye zorlayan hareketler

Hayvan ve insan alternatif figürleri (hayvanlar nadiren insanlarla birlikte veya hayvanlarla ilişkilidir)

Münhaniler eğriler anlamına gelse de, hayvanın Gaga çivisi gibi küçük bir kısmı gibi sevilen bir öğenin tekrarlanması, bir ritim yaratmak için tekrara gidilmesi veya ayrı bir süs motifi oluşturmak üzere birleştirilmesidir.

Asimetri simetrisi: Trishina (2005: 36), doğrusal, ritmik merkezci, petal, simetrik asimmetrik yatay dikey eksen ve bu tür bileşimlerin yirmi dört çeşidi tanımlanmıştır.

Tek-evrensel birimler (Tümevarım)

Geçmeler, Deformasyon, Süsleme Elemanları

Bütünün detayında bütünü görmek, bütünün dışında (Rumi ve soliter gibi) çoğaltarak farklı bir bütün oluşturmak, bütünü başka bir bütünün unsurlarıyla tamamlayan yaratıcılık; diğer hayvanların hayvan figürüne girişi veya diğer hayvanlarla uzuvların değiştirilmesi.

Analitik kübizm ve eş zamanlılık (simultaneity). Nesnenin parçalanması ve farklı boyut ve boşlukların eş zamanlı gösterimidir.

Hayvan stilineki ortak motifler üç temel grubu içerir: 1-Otcullar: boynuzlu geyik ve dağ keçileri. 2-yırtıcı kedigiller ve 3-Kuşlar.

Her grubun hayvanlarının duruşu standarttır. Birkaç öge ile önemi vurgulanır ve bazı küçük ayrıntılar işlenmiştir.

Otçul hayvanlar ya ayakta ya da bacakları sadece eğilerek dörtnala pozisyonda gösterilir, aslında vücutlarının altına çekilir. Erken örneklerde, geyiğin duruşu ikinci pozda olduğu gibidir. Sırt boyunca uzanan sarmaşıklar veya spiral şekilli boynuzlarla boynuzları genişletme şeklinde tasvir edilir. (Hermitage-St. Petersburg) (Rayevsky, 2007 (inceleme): Rostovtzeff, 1929; Jettmar, 1964; Kemp, 1967; Gryaznov, 1969; Rudenko) Artamonov, 1973; Akishev, 1978; Jacobson, 1985).

Şekil 1. M.Ö. 5.yy Pazırık kurganındaki at koşum takımlarından ahşap bir parçada dörtnala uçar gibi tipik otçul duruşlarından. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 2. Otçulların duruşlarına bir örnek Komstromskaya'dan geyik figürü toynakları kuşbaşı biçiminde. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 3. Otçulların duruşlarına bir örnek Kuloba kurgan , bu kez geyiğin içine geyik, kanatlı gagalı aslan, aslan, kaplan gibi başka figürler de girmiş. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 4. Rusya Kemerova müzesindeki geyiklerin duruşları ve otçulların şeması. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 5. Tipik şekilde çökmüş bir geyik toynaklar yine geyik başı ile sonlanmış, Hun işi. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Yırtıcı hayvanlar genellikle çömelir veya kıvrılır, başları ve kuyrukları daire şeklindeki cisimlere (hayvan enroulé) birleştirilir. Pençeler gerçekçi olarak veya küçük stilize halkalarla sonlandırılır. Kuşların tasvirlerinde, baş ve kanatlar vurgulanır, daha yaygın olarak sadece kafalar genişletilmiş gözler ve kavisli gagalarla tasvir edilir (Rayevsky, a.g.e.).

Diğer motifler arasında domuzlar, tavşanlar, atlar, su kuşları ve develer bulunur. Daha sonra, farklı hayvanların bireysel özelliklerinin birleştirildiği fantastik hayvanlar yaygın olarak kullanılmıştır. Yaygın bir stil yöntemi, hayvan formundaki vücut detaylarının tasvir edilmesidir, örneğin av kuşlarının boynuzları veya çivileri, diğer hayvanlar ise büyük bir hayvanın kalçalarını ve omuzlarını oluşturur. Zoomorfik junctur olarak bilinen bu oyun Orta Asya'da diğer bölgelere göre daha az sıklıkla kullanılmıştır(Rayevsky, a.g.e.).

Stilin erken gelişimi sırasında, kompozisyon hayvanların nesne tarafında yan yana düzenlenmesini içeriyordu. Daha sonra savaş sahnelerindeki hayvanların varyasyonlarına odaklanan Özel Konular tanıtıldı. Örneğin, bir yırtıcı, kuş ya da efsanevi hayvanın avına saldırısı, daha az yırtıcı hayvanlar arasındaki kavga ve nadiren iki toynakla mücadele. Arka ayakları ile dört ayaklı bacaklar gibi stilize bükülmelerin geniş kullanımını içeren farklı ikonografik diyagramlar gibi tersine çevrildi. Sonraki eğilim muazzam süslemecidir, bu da orijinal hayvanın kimliğinin zengin ve tamamen süs detayları ile belirsizleştiği anlamına gelir (Rayevsky, a.g.e.).

Şekil 6. At başlığı Altay Bölgesi, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan kazısı. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

At başlığı için boynuzlu olarak tasvir edilen bir maskenin yapımında keçe, deri kürk ve altın kullanılmıştır, bu başlıklara tös veya töz de denilmektedir. Maske, Aplike tekniği ile ekleme ve oyma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Rusya Hermitage müzesinde bulunmaktadır, başlık Erken Demir Çağı MÖ 5. yy tarihlendirilmektedir. Altay Bölgesi, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan kazılarında ele geçirilmiştir (Rayevsky, a.g.e.).

Şekil 7. Halı parçası (Altay Dağları, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan bölgesindeki Gryaznov'un 1929 kazısı). "pazirik", Gryaznov P., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Halı parçası keçe üzerine aplike tekniği ile yapılan halı 135x100 cm boyutlarındadır. Rusya Hermitage müzesinde bulunan, halı Erken Demir Çağı MÖ 5. yy tarihlendirilmektedir. Altay Dağları, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan bölgesindeki Gryaznov'un 1929 da yapmış olduğu kazılardan ele geçirilmiştir (Rayevsky, a.g.e.).

Şekil 8. Pazırık Halısı. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

183x200 cm olan Dünyanın en eski halısı, erken demir çağı M.Ö. 5-4 Yüz yıllara tarihlendirilmektedir. Halı 5 numaralı [Pazırık](#) kurganından Rudenko'nun 1949 tarafından yapılan kazıları sırasında mezar odasının en büyüğünden çıkartılmıştır. Halının tasarımı oldukça zengin ve çeşitlidir. Merkezde her biri 4 stilize hun gülü denilen nilüfer tomurcuğundan oluşan 24 çapraz şekil ile kaplanmıştır. Bu 24 çapraz şekil 24 oğuz boyunu temsil ettiği yorumu Çoruhlu ve Diyarbekirli tarafından nitelenmiştir. Bu kompozisyon grifon çerçevesiyle, ardından da 24 alageyikten başka bir kareyle çerçevelenmiştir. En geniş çerçeve, at sırtında 28 erkek figürü içerir. Halıda bulunan kırmızı renkler pastel tondadır, ancak halı da kullanılan ipliklerin başlangıçta parlak, sarı kırmızı ve mavi renkte

olacağı varsayılmaktadır. Pazırık halısı, Gördes Türk düğümü olan simetrik çift düğüm tekniğiyle, 1 dm²'de 3600 düğüm, olacak şekilde tüm halıda 1.250.000'den fazla düğüm tekniğiyle dokunmuştur. Düğümlerin bu kadar sık kullanılması sebebiyle halının yüksek kalitede olması sağlanmıştır (Hermitage-St. Petersburg) (Rayevsky, 2007 (inceleme)).

Şekil 9. Gagasında Geyik Boynuzu Tutan Grifon. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Gagasında bir geyik boynuzu yer alan grifon 23 cm olarak ahşap ve deriden oyma tekniği ile yapılmıştır. Erken demir çağı M.Ö. 5. Yüz yıla tarihlendirilmektedir. Grifon 2 numaralı Pazırık kurganından Rudenko’nun Altay Dağları, Pazırık Sınırı, Bolşoy Nehri Vadisi Ulagan bölgesindeki kazılarında ele geçirilmiştir (Hermitage-St. Petersburg) (Rayevsky, 2007 (inceleme)).

Şekil 10. Eyer Örtüsü. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Kaplanın hücumuna uğrarken boynuzlarını kaplandan gelen tehlikeyi uzaklaştıracak şekilde geriye doğru uzat sığın geyiği, bu kana susamış yırtıcı hayvanın pençelerinin ağırlığı ve büyük bir dehşetin verdiği korku ile dört ayağının üzerine çökmüş bir şekilde durmaktadır. Bu sahnenin oldukça dinamik görünmesinin sebebi Hun sanatçısı tarafından sığın geyiği yukarıya doğru kalkık başı, uzun kulakları, yassı ve geniş boynuzları ile tasvir edilmesinden kaynaklanmaktadır. Köklü bir tabiat anlayışı ile yansıtılan Sığının ardına pençelerini geçirmiş kaplan kuvvetli ve içeriye girmiş karnı, ağır pençeleri, yırtıcı hayvanlara mahsus geniş alın, kedi biçiminde kulakları ile tasvir edilmiştir. Kedi cinsinden hayvanlarda olduğu gibi, vücudundaki büyük elâstikiyet, ustaca gözlemlenerek aktarılmıştır. Altay Hun sanatına mahsus olan sığın vücutuna, nokta ve virgüller konmuştur. Gövde üzerinde hareket motifi olarak işlenmiş nokta, virgül ve nal biçimleri, Altay’lar da Hun hayvan figürlerinin en karakteristik özelliğidir. Aynı üslupla bu işaretlerin, güney Sibirya’nın maden işleri üzerine de işlendiği görülür (Diyarbakirli, 1972 s. 130-134).

Şekil 11. Kanatlı Aslan Mücadelesi. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Rostovtzeff, (1929)’ a göre; Çar I. Petro’nun koleksiyonu olarak belirtilen ve Hermitaj Müzesinde sahipsiz duran bu eserlerin ortak yönleri ve üzerlerinde görülen nokta, virgül ve nal biçiminde ki hun hayvan üslubu işaretlerinden dolayı; bu eserlerin de Hun sanat eserleri çerçevesine girdiği kanısındayız. Aynı kurgandan çıkan başka bir örtüde, yine bir hayvan mücadele sahnesi işlenmiştir.

Şekil 12. Kaplan ve Sığın Mücadelesi. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Çoruhlu (2010)’ a göre; Kaplan, kendine özgü çeviklikle, sığınin sırtına sıçramış ve dişlerini hayvanın boynuna geçirmiştir. Korku ile başını tehlikenin geldiği yöne çeviren

Sığının, kaplanın ağırlığı ile karnı yere değmiş, arka ayakları geriye doğru uzanmıştır. Geyiğin vücudu nokta, yarım daire ve yarım nal biçimlerinde ajurlanmış boşluklar ile Altay'daki Hun sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. Diğerleri gibi ince deriden kesilerek yapılmış başka bir mücadele sahnesine de yine I inci Pazırık kurganının buluntuları arasında bir eyer örtüsü üzerinde görülür (Şekil 12).

Şekil 13. Kaplan ve Geyik Mücadelesi. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Burada da geyik ile kaplanın mücadelesi canlandırılmış, Kaplanın çevik hatları yumuşak çizgilerle gösterilmekte, geyiğin kafası düzgün bir biçimde, küçük kulakları, tipik boynuzları ise sanki modele bakarak çalışılmış gibi keskin tabiat gözlemciliği ile ustalığını ortaya koymaktadır. İkinci Pazırık kurganında kaplanın dağ koyununa saldırışı sahnesine çok yıpranmış bir örtü üzerinde ulaşılmıştır (Şekil 13).

Şekil 14. Dağ Koyunu ve Geyik Mücadelesi. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Bu tasvirde de geyik ve dağ koyunun mücadelesi, dağ koyununun büyük kıvrık boynuzları, dışarıya çıkmış dili, ön ayaklarının diz çökmesi, art ayaklarının diğer mücadele sahnelerinde olduğu gibi ters dönmesi ve karnının yere yapışması keskin ve kendinden

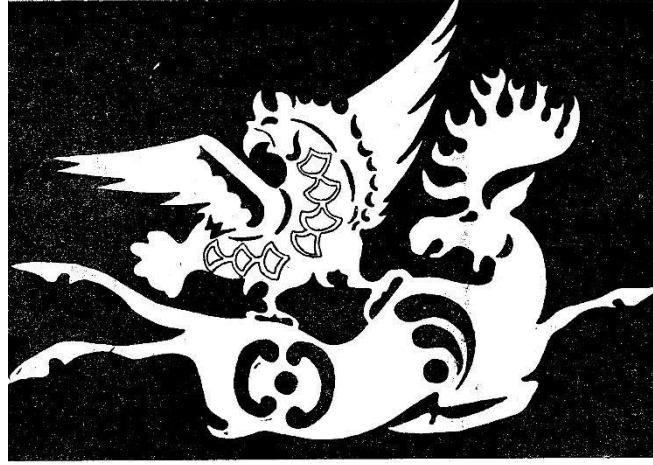
emin bir çizgi ile anlatılmıştır. Vücudunda geleneksel nokta ve yarım nal gibi işaretler yine diğer hun eserlerinde olduğu gibi burada da görülmektedir. Kaplan ise tipik saldırganlığı ile avı olan dağ keçisinin sırtına sıçramıştır. Birinci Pazırık kurganında bulunmuş, yine bir dağ koyununa bu defa değişik bir yolla saldırışı, deriden kesilerek işlenen başka bir sahne yapılmıştır (Rostovtzeff, 2000) (Şekil 14).

Şekil 15. Kaplan ve Dağ Keçisi Mücadelesi. “pazırık”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir..

Çoruhlu (2010)’ a göre; Diğer mücadele sahnelerinde olduğu gibi, kaplanın saldırdığı dağ keçisi, ardı yukarıya doğru ters dönmüş, çaresiz bir durumda sonunu beklemektedir. Sahnede kaplanın dağ koyununun boynuna saldırışı, bu defa değişik bir biçimde anlatılmıştır. Altayların genel özelliği olan nokta, virgül ve yarım nal şekilleri burada da yerini almış, ajur figürlere işlenmiştir (Şekil 15).

Diyarbakirli (1972)’ e göre; Bozkırın sanat ürünleri arasında sık sık rast geldiğimiz tabiatçı hayvan mücadele sahnelerinin hemen yanında, fantastik ve hayali yaratıklara da geniş yer verilmiştir. Grif ya da grifon figürleri iç Asya’da çok tanınıyordu. Bu hayali yaratıkların figürleri ile tabiatçı unsurlar bazen ayırt edilemeyecek düzeyde kaynaşırlardı, tabiatçı bir görüşle canlandırılmış bir hayvan figürü ile grifon mücadelesi, Altaylarda, bütün büyük Hun kurganlarında sık sık rastlanan popüler bir temadır. Birinci Pazırık kurganından, gün ışığına çıkartılmış bir eyer örtüsü üstünde; sığın geyiğinin bir kartal grif ile ümitsiz mücadelesi tasvir edilmiştir (S.64-66)

Şekil 16. Geyik ve Kartal Mücadelesi. “pazirik”, Rudenko L., 1990 <https://www.hermitagemuseum.org> sayfasından erişilmiştir.

Sığın, ağır ve sakallı başı, gaga burnu, büyük kulakları, tipik yassı ve geniş boynuzu ile ince ince işlenmiş ve büyük bir ustalıkla tasvir edilmiştir. Sağlam vücudu ve kuvvetli arka bacakları, grifon pençelerini sırtına geçirmesi ile yukarıya doğru ters dönmüştür. Sığının vücudunda noktalar, virgüller ve yarı nal biçiminde ajurlar, diğer buluntularda olduğu gibi gösterilmiştir. Aynı tema Noin-Ula'nın işlemeli örtüsünde ve daha sonraları Avrupa'nın merkezine kadar göçler ve akınlar yapan Türk boylarının eserlerinde görülür (Şekil 16).

Burada kısaca belirtilen Hun hayvan üslubu kalıplarının işleniş tarzında, canlandırılan hayvan figürlerinin hareketlerinin rastlantısal olmayıp cinslerine öz bilinen hareketler olduğu rahatlıkla görülebilir. Geyiğin dizlerini kırarak ileri fırlayışı, dağ keçisi ve koyunun duruşları, kurdun sinsi ifadesi, kaplanın çevik ve yumuşak hareketleri ile yırtıcılığı gibi zihinlerde yerleşmiş imgeleri, yüzyıllarca keskin bir gözlemcilikle işleyen Türk sanatçıları, şaşırtıcı bir doğallığa ulaşmışlardır. Bozkırda yaşayan bu hayvanların aralarındaki bitmeyen mücadeleyi, tabiatçı bir üslup ile yansıtan sanatçılar Türk sanatında gelenekçi bir realizmin temellerini kurmuşlardır. Bu gerçekçi dünya görüşünün yanında grafik ve süsleme sanatlarımızın ilk örnekleri, şaşırtıcı düzeyde mükemmeliyeti ve zengin çeşitleri ile karşımıza çıkmaktadır. Bunlar için verilebilecek ilk örnekler, mumyalanmış cesetlerin üzerlerindeki düğmelerdir. Ayrıca eyer altı örtülerine, keçe yaygılarına, eyerlere ve bunların sarkıntılarına deriden, kürkten, keçeden kesilen biçimlerin yapıştırılması (aplike edilmesi) ile çok üstün süsleyici örnekler elde etmişlerdir. Bütün siluet biçimler, bu malzemelerden kesilerek meydana getirildikleri gibi üzerlerine bazen aynı biçimlerde

madenden plâkalar işleyerek daha süslü olmaları sağlanmıştır. Bu figürler arasında; horoz, geyik, hayali yaratıklar ve çeşitli hayvan başları görülmektedir. Aplike edilmiş süslemeler arasında zengin hayvan mücadele sahneleri sık sık tekrarlanmıştır. Sanatçılar tek figürü ya da bir düzeni iki kez aynı kompozisyonda kullanmak istediklerinde, deriyi ikiye katlayıp, katlanan deri üzerinden figürleri bir seferde kesip aplikasyon tekniğinde süslemeler yaparlardı. Bu şekilde bir çalışmayla birinci Pazırık kurganından çıkartılan bir eyer süsünde karşılaşırız. Çeşitli yaygı ve örtüler üzerine renkli aplikasyonlar, bazen yapıştırılır, bazen de kırıle (kasları kemiklere bağlayan hayvan tendonu) ya da renkli yün tire (pamuk ipliği) ile dikilirdi. Bazen renkli iplikle figür ve nakışları bir örtüye dikerken renkli işlemeler, figürlerden taşar ve zengin nakış örneklerini oluştururdu. Figür ve nakışları, konturlarından keserek ve ajurlayarak, başka bir malzeme üzerine applike etme, kollajlama sanatı Türkler arasında yüzyıllarca yaşamıştır. Madeni plâkaları oyarak işleme tekniğinin yüzyıllar sonra keramik üzerinde de uygulandığı bilinir. Oğuz boylarının birçok nakış ve biçim geleneklerinin yüzyıllar boyunca yaşamalarında büyük rolü olduğuna şüphe yoktur. (Osmanlı döneminde bile iç Asya geleneklerinin gelişmiş en güzel örneklerine çeşitli sanat kollarında rastlamaktayız. Osmanlı sanatçılarının hazırladıkları yazı ya da nakışları konturlarından keserek veya ajurlayarak bir düzeye applike etme sanatına “kaatığ” ya da “mukattaa” (Oymacılık sanatı) denirdi. Osmanlıda kaatığ sanatının temellerinin hunlarda atıldığı söylenebilir çünkü Kattan (Süslemeleri ustalıkla oyup çıkartıp başka bir yüzeye yapıştıran kimse) tarafından ortaya çıkartılan yazılar, manzaralar, çeşitli bezemeler meydana getirilmişti. Sonuç olarak Hunlarda her gün oyma ve applike edilerek oluşturulan üslup zamanla kâğıt sanatının da hareket noktası olmuştur (Diyarbakirli, 1972, s. 121-131).

2.6 Sanat Eğitimi

Sanatın geleneksel tanımı güzeli aramak olarak nitelendirilirdi. Fakat Güzelliğin sanat ile ilişkilendirilmesi Rönesans döneminde ortaya çıkmıştır. Artık çağdaş sanatın en temel ilkesi güzellik değildir. “Sanatı bugün Thomas Munro’nun tanımıyla, “doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisi” diye nitelemek olanaklıdır. Doyurucu bir estetik yaşantının en temel özelliği ise güzellik değildir. Primitif toplumların ve ya çeşitli kültürlerin sanat yapıtlarında yarattığı doyurucu estetik yaşantı korkutma ve irkiltme boyutlarındadır” (Sözen ve Tanyeli, 2005, s. 208).

Eğitim; Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersi Programı (2006) Kılavuzunda , “Eğitim; bilimsel ve eleştirel düşünebilen, insana ve doğaya sevgi, saygı duyan, kendine ve topluma karşı hak ve sorumluluklarını bilen, kısacası “aydın insan” yetiştirmek durumundadır. Aydın insan olabilmenin yolu kültür ve sanattan geçer” (s. 19). Olarak tanımlanmıştır.

21. Yüzyılda, eğitimde modern anlayışın yerini post modern anlayış almıştır. Bunun anlamı ise bireyselleşme, yani her öğrenci özeldir yaklaşımıdır. Bireyselleşmeye uygun eğitim müfredatı ise öğrencinin arzu ve ihtiyaçlarını gidererek program içeriğinin her öğrenciye özel yapılandırılması gerekmektedir. Post modernizm; bilimin tek doğru bilgi kaynağı olduğuna dair Pozitivist yaklaşımın terk edilmesi gerektiğini savunur. Yorumlayıcı felsefeye dayanarak, çoklu gerçeklik yani Doğru tek değildir anlayışı herkesin kendi deneyimine ve değerlerine göre örüntülenen doğruları vardır anlayışı benimsenmiştir. Öğrenme bilgi depolamak anlamın gelmez, imgelem ve vakıalar yordamıyla daha fazlası yorumlamaktır. Birey sunulan bilgileri doğrudan alıp ezberlememekte ve öğrenme aşamasında daha aktif görev almaktadır. Bireyin edindiği bilgilerin birey tarafından dört filtreden geçirerek uygun bulunduğu kanısına varılmaktadır. 1. Bireyin o konuyla karşılaşmadan önceki deneyimleri yani hazır bulunurluğu, 2. Öğretici ve birey tarafından deneyimlenen ödül, ceza ve karşılıklı beklentiler, 3. Bireyin öğrenmeye motivasyonu, 4. Kültürel birikimi ve değerleri ile bireyin rol oynadığı sosyal çevre. Böylelikle okulun geleneksel rolü olan “bilgi aktarma” görevi değişmiş, öğrenmenin sadece bilgiyi aynen kopyalamak değil, “bilgi üretme” işi olduğu kanısına da varılmıştır. Böylece gelişim olgusu tartışma sürecine girmiştir. Nitekim eğitimde, bireyin psiko-sosyal gelişimiyle ilgili öğrenme aşamalarının programlanması merkeze alınmıştır. Bireyin psiko-sosyal ilerlemesi bilişsel (cognitive), duyuşsal (emotional) ve ahlaki (ethical) yönleriyle irdelenmiştir (Aykut, 2006, s. 34).

Kaplan (1999) bir araştırmasında; Eğitim, siyasal toplumsallaşmada önemli bir yeri olan ortak toplumsallaşmanın bir gereği olarak görülmektedir, eğitimin ideolojilerin önemli bir bileşeni haline gelmesi de bu yüzdendir. Toplumsallaşmada ideolojiler eğitimi yapılandırılmış, amaçlı ve planlı sistemler şeklini almıştır ve bunun sonucunda eğitim için denetimi yapılan mekânlar oluşturulmuş, öğrenen ve öğretene için roller belirlenmiş,

öğrenme ve öğretme için programlar hazırlanmış nitekim eğitim kurumlarına toplumsal, siyasal ve kültürel kodların aktarılması görevi verilmiştir (s. 125).

Ünlü (2012) araştırmasına göre; toplumlar ancak kültürlerini koruyup kültür aktarımı ile yaşayabilmekte ve gelecekteki yaşamlarına devam edebilmeleri için kişiliklerini ve bağımsızlıklarını kültürleriyle yoğurmaları gerekmektedir. Toplumun ilerleyerek refaha kavuşması, dayanışma ve adalet ülkülerine ulaşması ortak bir kültürün kazanılması ile mümkündür. Bir toplumu yok etmek için o toplumun Kültür sistemini çökertip kültürel ilişkilerini kopartarak, o toplumun düzeni dağıtılabilmektedir. İçinde yaşadığımız çağ bilgi çağı olması ile birlikte, kültürlerin işgal edildiği de bir çağdır. Emperyalist ülkeler diğer milletler üzerinde kültür yapılarını tahrip etmek için siyasi, ekonomik, demografik güçlerini ve dini düşüncelerini bir sömürü unsuru olarak kullanıp bu şekilde milletlerin ve kültürlerinin yok olmasına sebep (s. 78).

Özsoy (2007)' un belirttiği üzere Eğitim insanları hayata hazırlar ve bu eğitimin içeriğinde ise sanat her zaman önemli olmuştur. Sanat, insanlığın mirasını, bu kültürel yönünü iletmek için kullanılan kültür aktarım aracıdır. Kültürel mirası kuşaktan kuşağa aktarmak, haber vermek ise okulların görevidir (s. 50).

Sanatın en eski ve en uzun süreli görevi eğitim olmuştur. Romalı din adamlarından Aligheri Dante (1265-1321) 'ye dek kuşkusuz ki sanatın en yaygın ve izlediği tek yol eğitim olmuştur. Liberal eğitime hala bağlı olduğunu öne süren üniversitelerde sanatı, edebiyatın da üstünde bir yere ders müfredatının merkezine entegre etme çabaları görülmektedir (Erbay, s. 54).

Uygulanabilir bir eğitim sistemi ya da akademik eğitim, bilim ve sanat ile entegre edilmelidir. Sanatın da, bilimin de amacı; yaşama hizmet etmek ve bulunmamışı keşfetmektir. Eğitim sistemi içerisinde Sanata ve duyguların eğitimine önem verilip bu eğitimler uygulanıyorsa çocukta ya da gençte duyguların eğitimi sırasında, zihinsel yeteneklerin, düşüncenin, zekânın da geliştiği görülmektedir. Duygu ve düşünce arasındaki iç içe geçmiş bağlantının kendisi olan sanat; öğrenme ve gelişim sürecinin de ikinci öğretmenidir(Erbay, s. 50).

Kırıçoğlu (2005)'-na göre; Görsel Sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğrafı, moda tasarımı, bilgisayar

sanatı gibi oldukça kapsamlıdır. Bu dalların hepsiyle ilgili olarak okul öncesinden yükseköğretime kadar her basamaktaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara “görsel sanatlar eğitimi ya da yalnız “ sanat eğitimi” denmesi yeterli gelmektedir (s. 2).

Kırıçoğlu’ndan aktaran Aykut, (2006) Görsel Sanatlar Eğitimi, eğitim ile sanatın farklı alanlarda, farklı boyutlarda ve mantalitelere birleştiği alandır. Sosyal ortam ile ilk tanışma, görme, algılama, isim verme ve tasnifleme ile başlayan sanatsal eğitim ileriki süreçlerde ürün verme lezzet alma olarak evrimleşir (s. 35).

Erbay (?) bir araştırmasında “Sanat eğitimi, "Bir terapi. Sembollerin yorumlanması ile sembollerden kurgusal sonuçlar çıkarma yoluyla ulaşılan bir teşhis" olarak değerlendirir. 1958 yılında Edith Kramer "sanat öğretmenin; hem bir sanatçı. Hem de bir öğretmen, terapist olma yeteneğine sahip olması gerektiğini ve sanat eğitimi, sanat terapisi olgularının, birbirinden ayırt edilemez bir doğal ilişki içinde olduğunu" belirtmiştir. Böylece, sanat duygusal rahatsızlıkların düzeltilmesinde, gelişmesinde ve aksaklıkların telafisinde kullanılır hale gelmiştir. Susanne Langer, sanatın görevinin; "duyguya şekil vermek ve bu şekil vermedeki başarı sayesinde de insanın kendi duygularını ve kişiler arasında paylaşılabilen duyguları anlayabileceğini" savunur. Duygusal boşalım, ihtiyacı ve düzeni keşfetme ve düzen yaratma ihtiyacından gelmektedir. Sanat kenarda tutulan, baskı altında olan duygularımızın dışa vurulmasını sağlar (s. 53).

Sanatın eğitimi ile bireyin, toplumun ve insanlığın eğitimine anlamlı katkı ve yarar sağlanır. Sanatın İnsanlığa katkısı ve eğitimsel görevleri ise sanat eğitimi zorunlu olarak gerektirir. Sanat eğitimi, insanların kendi yaşantılarını amaçlı ve disiplinli olarak olumlu yönde değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve mükemmelleşme sürecidir. Sanat eğitimi, kritik dönemde verilmezse, bireyin estetik hassasiyeti, farklı düşünceler saygı, çeşitli kültürlerle kıymet verme, sanat eserlerini koruma bilinci kazanma ve evrensel ortak bir değeri paylaşma vb. gibi tutumları kazanamamasına yol açabilir. Sanat eğitiminin, genel eğitimin hayati bir parçası olduğunun bilincinde olmak ve uygulamak, her aydının görevidir. Ancak sanat günlük yaşamın zengin estetik birikimi ve halk kültürü ile beslenirse ve toplumun bireylerine çocuk yaşta sanat sevgisi ve sanat bilinci verilirse; kültür ve uygarlık bu şekilde sanat yoluyla ölümsüzleştirilebilir. İnsanın genel eğitimi, bir vücut olarak düşünüldüğünde, sanat eğitimi de bu vücudun bir parçası olduğunun bilincinde olunmalıdır. Aynı zamanda, sanatın bir özgürlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olması sebebi ile sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasalarının ve ilkelerinin var olduğu da bilinmektedir. Sanat eğitimi aynı zamanda bir toplum bilimi olarak insanlık tarihini bizlere bildirir, bize kim olduğumuzu; neye ve nasıl inandığımızı anlamamıza

yardım eder. Sanat eğitiminin işlevleri arasında öğrencilerin sanat yoluyla kendilerini ve başkalarını anlamaları vardır(s. 17-18). Bu bakımdan düşünüldüğünde sanat, insanın gelişim halkalarına etki eden duyarlılığı besleyen çok yönlü bir kaynaktır. Toplumsal duyarlılığın kazandırılmasının en ekonomik ve kestirme yolu ve duyguların hızla beslenmesi, sanat eğitimiyle yapılabilir

Özsoy'dan aktaran Mercin (2007) "Sanat eğitiminde hem çocuklar hem de yetişkinler hedef kitleyi oluşturur. Bu dönem bireylerin nitelikli eğitim alabilmesi, Türkiye'nin geleceği açısından son derece önemlidir. Çünkü donanımlı, nitelikli bir eğitimle yetiştirilmemiş nesil, geleceğin teminatı olamaz. Bu yüzden "sanat eğitimi, gerek okul öncesinden üniversite düzeyine kadar uygulanan örgün; gerekse boş zamanları değerlendirme, bir hobi alanı olarak ömür boyu sürebilecek niteliğiyle en önemli eğitim alanlarından biri olmaya devam edecektir" (s.19).

2.7 Disipline dayalı Sanat Eğitimi

Özsoy (2007)'a göre; Yaratıcı öz anlatım değerler dizisi, Jerome Bruner'in Amerika Birleşik Devletlerinde yayımladığı disiplinler (alanlar) düşüncesi kitabı ile değişmiş Geleneksel sanat uygulama teknikleri geride kalarak artık yerini Disipline Dayalı Sanat Eğitimi almıştır. Disipline dayalı sanat eğitimi, sanata bir araştırma alanı olarak yaklaşarak sanatsal uygulamalara ek olarak akademik bilgiyi de kapsayan dört disiplini, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetiği olarak içerisinde barındıran bir sanat eğitimi yöntemidir(s. 186-187).

Kırıçoğlu (2015)'-nun belirttiği üzere Sanat eğitimi içinde yer alan öğretim alanları şu şekilde sıralanabilir:

- I. *Uygulama niteliğindeki yaratıcı çalışmalar:* Görsel Sanatların resim, heykel, grafik sanatlar, seramik, dokuma vb. alanlarında doğrudan araç ve gereçle çalışmayı gerektiren uygulamalı etkinlik alanı.
- II. *Sanat Eleştirisi:* Sanat yapıtını incelerken, onlardan tat alarak analiz edip eleştiriye ulaşan eleştirel disiplin alanı.
- III. *Sanat Tarihi:* Kültürler içinde sanatın değişimini analizleyen, tarihsel süreçlere bağlı olarak sanatı irdeleyen sanat tarihi ya da kültürel disiplin alanı.
- IV. *Estetik:* Doğada ve sanatta güzeli arar "sanat nedir?" "sanat ne içindir" sorularını irdeleyerek tartışan disiplin alanı (s. 121).

Ayktut, (2006)’a göre Öğrencilerden çok azı Görsel Sanatlar Eğitimi Derslerinde sanatsal uygulamaları ve sanatı neden yaptıklarını bilmemektedirler ve zihinlerinde buna dair bir değer yargısı da bulunmamaktadır. Bunun nedeni, sanat ve estetiğin amacı ve kendisi hakkında alan bilgisine sahip olmayışlarıdır. Öğrencilere yardım edebilecek unsurlar ise “sanat kuramları”-dır. Böylece sanat eserlerini hangi değerlere göre yargılayabileceklerini öğrenebilirler (s. 39).

Ayktut, 2006 bir araştırmasında; Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Yönteminin öğrenciler için getireceği faydaları şu şekilde sıralamıştır; Sanat tarihi; bir sanat eserinin ve eserle ilişkili diğer bilgilerin incelenmesidir. Sanat tarihi, eserin yaratıldığı ortama bağlıdır, yaşanan toplumsal ve kültürel düzen içerisinde onun yaratılma sürecini ve sanat eserini baştan aşağı araştırmayı içerir. Sanat Tarihinin doğasından kaynaklanan, somut ve soyut sembollerin kullanılması, öğretim etkinliğinin azalmasında, hatırlanma düzeyinin düşük olmasında baş faktör olarak algılanabilir. Sanat Tarihi Derslerinin tüm öğretim kademelerinde öğrenciler tarafından sıkıcı ve zor anlaşılan bir ders şeklinde yorumlanmasının ya da ezber dersi olarak algılanmasının nedeni budur. Modern görsel sanatlar eğitimi içinde Sanat Tarihi, sadece bilgi aktarımını temel almaz. Çağdaş görsel sanatlar eğitimi, çocuk merkezli eğitim-öğretim etkinlikleri kabul ettiğinden, yöntem-teknik, araç-gereç kullanımı ile daha üretken Sanat Tarihi Eğitimi verilmesine dönük çalışmaları da içerir. Sanat Tarihi öğrenirken öğrenciler tarihsel konularla bağlantı kurarlar. Sanat Tarihi literatürü, betimsel olaylara ve fotoğraflara dayanılarak anlatılmaktadır. Toplumsal olayların ve sorunların anlaşılmasında görsellerin ve imgelerin değeri oldukça fazladır. Sanat tarihi farklı kültürlerin özelliklerini, eserlerini, inanç ve değerlerini anlamamızda etkindir. Farklı kültürlerin varoluş nedenlerini, sosyolojik, coğrafik ve hatta psikolojik olarak çeşitli bakış açılarını öğretebilir(s. 8).

“6. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI”

“Altıncı sınıf Görsel Sanatlar Dersinde öğrencilerin sanat elemanları ve tasarım ilkelerini kullanarak duyu ve düşüncelerini çalışmalarına yansıtmasını sağlar. Sanatçıların formları, materyalleri ve sembolleri eserlerinde nasıl kullandıklarının analiz edilmesi ve değerlendirilmesi üzerinde durulur”

“6.1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme”

“6.1.1.Öğrenciler görsel sanat çalışmalarından oluşan bir sunum dosyası oluşturur. Beyin fırtınası ile başlayan; fikirleri sentezleme, tasarlama, eskiz yapma, detaylandırma ve görsel sanat çalışmasını oluşturmaya kadar devam eden süreci yansıtan sunum dosyası hazırlanır.”

“6.1.2.Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.”

“6.1.3.Görsel sanat çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle aktarır.”

“6.1.4. Seçilen tema ve konu doğrultusunda fikirlerini görsel sanat çalışmasına yansıtır”.

“6.1.5.Görsel sanat çalışmasında perspektifi kullanır. Bu kazanımda mekânda derinlik etkisi yaratmak için çizgi perspektifi kullanılır”.

“6.1.6.Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar”.

“6.1.7.Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için oyma, asamblaj veya modelleme tekniklerini kullanır. Asamblajın doğal, endüstriyel nesnelerin ya da bunların parçalarının yeni bir düzen içerisinde bir araya getirilmesi ile oluştuğu vurgulanır.”

“6.1.8.Görsel sanat çalışmasında farklı el sanatları alanlarını bir arada kullanır. Görsel sanat çalışması oluşturulurken ebru ile kaligrafi, ebru ile katı, takı ve örme vb. farklı Türk el sanatları alanları bir arada kullanılır.”

“6.1.9.Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini kullanır. Renk: Renk ilişkileri Çizgi: Farklı çizgi türleri Doku: Yüzeysel doku, görsel doku Değer: Derecelendirme Oran-orantı: Gerçekçi, deforme edilmiş”.

“6.2. Kültürel Miras”

“6.2.1.Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı materyal ve tekniği açıklar.

6.2.2.Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla el sanatları örneklerini inceler. Etnografya müzesinin bulunmadığı yerlerde tıpkıbasımlardan, belgesellerden vb. materyallerden yararlanılır.

6.2.3.Toplumda el sanatlarının rolünü fark eder.”

“6.2.4.Müzelerdeki eserler aracılığıyla Anadolu uygarlıklarını tanır.”

“6.2.5.Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini fark eder.”

“6.2.6.Görsel sanatlardaki meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.”

“6.3. Sanat Eleştirisi ve Estetik”

“6.3.1.Sanat eserini tanımlarken, çözümlerken, yorumlarken ve yargılarken eleştirel düşünme becerilerini kullanır. Sanat eserini inceleme, sanatçının neyi anlatmak istediğinin ve nasıl anlattığının olabildiğince detaylı açıklanmasıdır. İncelemenin sonunda “Bu eser başarılı mı? Neden başarılı?” sorularına cevap verilir.”

“6.3.2.Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar.”

“6.3.3.Görsel dilin kişisel ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar. İncelenen sanat eserindeki özellikle sanat elemanları ve tasarım ilkelerinin ifadeleri aktarmadaki rolü üzerinde durulur.”

“6.3.4.Sanatçıların niçin sanat eseri oluşturduklarını tartışır.”

“6.3.5.Kişisel fikirlerin ve değer yargısının sanat eserinin değerlendirilmesindeki etkisini açıklar.”

“6.3.6.Sanat eserinin kişisel hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.” (MEB).

12-13 Yaş Grubu Özellikleri

Aubrey, C., David, T., Godfrey, R., ve Thompson, L. (2005)’ e göre İlköğretim ikinci kademe yaş grubu öğrencileri çocukluk ve yetişkinlik arasında kalmaktadır. 12-13 yaş dönemi ergenliğe giriş dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaş, dönemi kimliğini

belirlemede kritik bir dönemdir. Her iki cinsiyette de toplumda olgun ilişkiler kurmak, erkeksi veya kadınsı bir sosyal rol oynamak, bedensel özellikleri kabul etmek ve vücudu etkili bir şekilde kullanmak, ebeveynlerden ve diğer yetişkinlerden bağımsız duygusal özgürlüğe erişmek, davranışlarını yönetmek için gerekli değerleri ve ahlaki sistemi geliştirmek, sosyal sorumluluklar ve başarı talep ettiği bir evredir. Buna ek olarak, bu yaş grubundaki öğrencilerin duygusal olgunluğa ulaştığı ve duygularını kontrol edebildiği, ancak günlük hayatta hafif mutsuzluk veya ilgisizlik yaşadığı görülmektedir.

Bu yaş, ebeveynlerin ve öğretmenlerin yanı sıra akranlarının beğenisinin de önem kazandığı bir evredir. Okul, çevre ve dostluklar bu evre için oldukça ehemmiyet arz etmektedir. Bu evrede çocuklar utangaçtır, hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları durumlar sürekli değişmektedir. Ebeveynleri kaybetme, hastalanma, yalnız kalma gibi korkular edinmekte ve özgürlükleri engellendiğinde agresifleşmektedirler (Kılıççı, 1992).

12-13 yaş evrelerinde, bireyin duygularında yoğunlaşma vardır ve bu yoğunlaşmayı dışarı aktarmak ister. Yaşamak istemediği duyguları Bağırarak, ağlayarak, jest ve mimik hareketleri ile dışarı atar. Olumlu duyguları varsa, bu çağ da şiirler, hikâyeler yazar veya günlük tutarlar. Akranları ile daha fazla duygu paylaşımına giderler ve duygularını dışarı aktarmaktan hoşlanırlar. Bu çağda aşık olmak dominant bir duygudur. Bazen bu duygularını karşı cinse gösterebilir veya bu duygularını gizlemeyi seçebilir. Bu dönemde yoğun bir şekilde hayal kurarlar. Yalnız olma arzuları vardır ve Sosyal ilişkilerden korkabilir. Sevgi, ergenlerin ihtiyaç duyduğu bir duygudur (Cüceloğlu, 1992).

Ergenliğin erken döneminde hızlı fiziksel değişim, arkadaş ilişkilerinde aşırı duyarlılık, grup kimliğinden yabancılaşma, aileden özerklik kazanma ve bireysel kimliğin gelişimi ile karakterizedir (Ericson, 1963).

İlköğretimin ikinci kademedeki okuyan bu yaş grubu öğrencilerine, toplumun diğer üyeleri ve çevresi ile uyum içinde yaşaması ve yaşamlarını daha iyi bir şekilde geçirmeleri için temel bilgi ve beceriler kazandırılır. Eğitim ve öğretimin amacı çocukların zihinsel, fiziksel ve duygusal gelişimini kazanmaları için uygun şartları sağlamasıdır (Yörükoğlu, 2007).

Hamburg (1986), ergenler kendilerine gelişimleri sırasında, nasıl insan olmak istiyorum, bu insan olmak için hangi niteliklere sahip olmalıyım gibi sorular sorarlar, bu çağda ergenlerin kendilerine bu şekilde Soru sormasının önemine dikkat çeker (Fetihi, 2008).

Araştırmalar göstermektedir ki; ilköğretim ikinci kademe öğrencileri özellikle 12-13 yaşları ergenliğe giriş dönemi ve bu dönemde yoğun duyguların ortaya çıkması, kişiliğin ve kimliğin belirlenmesi gibi bireyin ve toplumun gelecekteki yaşantısını önemli oradan ilgilendirmesi bakımından kritik bir dönem olduğu kanısına varılmaktadır. Bu kanıdan mütevellit bu araştırma ve araştırmanın  l eği ilköğretim 6. Sınıflar üzerinde uygulanmış ve geliştirilmiştir.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Diyarbakirli (1972) “Hun Sanatı” adlı kitabında; Orta Asya bozkırlarında en eski Türk lehçelerini konuşan toplulukların sanatları ile ilgili son yenilikler ile bulguları kısaca belirtmek suretiyle, Orta Asya kazılarında gün ışığına çıkan resim ve heykel sanatlarımızın ilk mahsullerini tanıtmış, atlı kültür mensubu atalarımızın günlük hayatında kullandıkları eşyaları ve onları süsleme gayretlerini değerlendirmiştir.

Kedici’nin (2000) “Türk Sanatında melek tasvirleri (sanat eğitiminde bir uygulama modeli)” "Türk Sanatında Melek Tasvirleri" konusunda gerçekleştirilmiş olan bu tez araştırmasında, "Melek-Türk-Sanatı" veya "Melek-İslam-Sanatı" bilgisayar taramasında, anahtar kelimeleri ile ilgili hiçbir esere rastlanmadığı gibi Türk Sanatı tarihçilerinden yalnız bazı araştırmacıların eserleri içinde "Türk Sanatı Melek Figürleri" saptanmıştır. Bu eserlerde genellikle, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde yer alan melek resmi içeren minyatürler ve daha çok Konya, Anadolu Selçuklu döneminde yapılmış olan kale kapısı melek figürlerinden söz edilmiştir. Yürütülen çalışmada Hun Türk İmparatorluğundan günümüz Türk Sanatına gelene kadar 2500 yıllık Türk Sanatı tarihinde çok sayıda özgün Türk Meleği tespit edilmiş ve bu figürler kronolojik olarak bir "Türk Sanatı Tarih Şeridi" kapsamına alınarak tasarımılanmıştır.

Çoruhlu, 2006 “Orta Asya’dan Anadolu’ya Türk Sanatı ve Kültürü: Prof. Nejat Diyarbakirli ‘ye armağan” adlı kitabında; Erken dönem sanatını dünyada ve Türkiye’de temellendiren bilim adamımız Prof. Nejat Diyarbakirli’nin hayatını ve çalışmalarını konu almıştır. Diyarbakirli, Sayısız defalar Macaristan’dan Güney Sibirya’ya kadar uzanan Avrasya stepleri üzerinde araştırmalar yapmıştır. Bulguları Hunlar, özellikle de [Pazırık](#)

Kurganları hakkındaki görüşleri, batılı akademisyenlerce ilgi görmüş, bilimsel tartışmalara konu olmuştur.

Çoruhlu'nun (2007) "Erken Devir Türk Sanatı" adlı kitabında; İç Asya'da Türk Sanatının doğuşu ve gelişimini araştırmıştır. Orta ve iç Asya'da devirler, bozkır kültürü ve proto-Türklerin ortaya çıkışını, Hun Sanatı, Göktürk Sanatı ve Uygur Sanatının detaylarını araştırmıştır.

Mercin ve Alakuş' un (2007) "Birey ve Toplum için Sanat Eğitiminin Gerekliliği" adlı makalesinde; birey ve toplum için genel eğitim bütünlüğü içerisinde sanat eğitiminin neden gerekli olduğunu vurgulamıştır.

Bu bölümde Görsel sanatlar eğitiminde Türk Sanatı, Milli sanat eğitimi ile Milli değerleri kazanma, Sanat eğitiminden faydalanarak kültür bilinci oluşturma konularıyla ilgili yapılan tez araştırmalarına rastlanmıştır. Ancak Görsel sanatlar eğitiminde Türk Sanatı Hun dönemi ile ilgili yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Temizel'in (2007) "Türk damgalarının estetik yapısı ve görsel sanatlar dersinde uygulama biçimleri" adlı tez çalışmasında; Damgalar, tanıtılarak yaratıcılık üzerinde sağlayacağı fayda araştırılıp, gelenekten yararlanma olgusu içerisinde etkilerinin neler oldukları, görsel sanatlar derslerinde eğitim-öğretim metotlarının gelişmesinde ve yaygınlaşmasında rolünü ortaya koyarak, görsel sanatlar eğitiminde geleneksel sanatlarımız başlığı altındaki müfredat içerisinde değerlendirilmeye alınması konusunda tespitler yapılmış ve çözüm önerileri sunulmuş, öğrencilerle beraber uygulama yapılmıştır.

Yörükoğlu'nun (2008) "Kültürel Mirasın Yeni nesle Aktarılması Amacıyla Kuş Evlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programında Kullanılması" adlı tez araştırmasında; Yeni neslimizin mimarimizin değerli ve güzel bir ayrıntısı olan kuş evlerini tanımaları sayesinde hem kültürlerini hem de doğayı ve hayvanları korumak bilincini kazandırmaya katkıda bulunmayı çalışmıştır.

Özkartal (2009) "İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersinde Dede Korkut Destanı'nın Milli Değerlerin Kazanılmasına Etkisi" adlı tez araştırmasında; Edebiyatımızın önemli bir ögesi olan Dede Korkut Destanı ve bu destanda geçen kültür unsurlarımızın gelecek kuşaklara aktarımının, sanat alanı içinde de değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüş ve ele alınmıştır. Bu

amaçla kültürel yozlaşma sonucu kaybolan milli değerlerimizin yeniden ortaya çıkarılması için alternatif konu olarak önerilmiş ve uygulanmasının uygun görüldüğü araştırılmıştır.

Aslanapa'nın (2010) "Türk Sanatı" adlı kitabında; İslamlıktan önce Türk Sanatını Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar devrinde sanat başlıkları altında incelemiştir ve İslamlıktan sonra Türk Sanatını Karahanlı, Gazneli, Büyük Selçuklu Sanatı, Anadolu'da Türk Sanatı, XIV. Yüzyıl mimarisi ve Beylikler Devri, Osmanlı Türk mimarisini araştırmıştır.

Karaöz'ün (2011) "Görsel sanatlar dersinde geleneksel Türk sanatları konularının çok alanlı görsel sanatlar eğitimi ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ile uygulanmasının etkililiği (6.Sınıf örneği)" adlı tez araştırmasında; sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama disiplinlerini kaynaştıran, Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi ile geleneksel Türk sanatları konularının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre ilköğretim 6.sınıf görsel sanatlar dersinde uygulanmasının eğitime etkisini incelemiştir.

Güler'in (2011) "İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinde görsel sanatlar dersinde kültür bilincini geliştirme" adlı tez araştırmasında; Görsel Sanat Kültürü öğrenim alanı içinde ise kültür bilincini edindirecek kazanımlara daha fazla yer verilmesi gerektiğini araştırmıştır ve Böylece ilköğrenimini tamamlamış bir öğrenci, kültür ve sanat ürünleri karşısında az da olsa yorum yapabileceğini, kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için yapılan çalışmaların arttırılması gerektiğini orta koymuştur.

Akyürek'in (2011) "İlköğretim 1. kademe görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin tarih ve kültür bilinci oluşturmadaki önemi" adlı araştırmasında; İlköğretim 1. kademe 5. sınıf öğrencilerinde tarih ve kültür bilincinin hangi boyutlarda olduğu, tarihi eser, müze gibi kavramlara ne kadar yakın oldukları ve bu kavramlardan ne anladıkları, tarihe bakış perspektiflerini, derinliklerini saptamak ve elde edilecek verilerle Disipline Dayalı Sanat Eğitimi (Çok Alanlı Sanat Eğitimi) çalışması yapılaraktan önem arz eden tarih ve kültür bilincinin oluşturulmasını araştırmıştır.

Deveci'nin (2013) "Türk Mitolojisinin Görsel Sanatlarımızdaki Yeri Nerede?" adlı makalesinde; Görsel Sanatlarda Türk mitolojik karakterlerine yer verilmemesinin nedenlerine ve Batı mitolojisinin görsel sanatlar içerisinde daha çok yer almasının nedenlerine değinmiştir.

Tinci'nin (2014) "6. sınıf Görsel Sanatlar dersi öğrencilerinin yaratıcılıklarına Türk yaratılış mitolojisinin etkisi" adlı tez araştırmasında; 11- 12 yaş grubunun resim eğitiminde "Yaratılış Mitolojisi" konulu resim çalışmaları yoluyla yaratıcılığın geliştirilmesine dayalı uygulamaların değerlendirilmesi ile yapılan bir araştırmadır. Çalışmada, ilk olarak sanat eğitimi kavramları ve 11- 12 yaş grubunun yaratıcılık gelişimi özellikleri ele alınıp ikinci aşamada ise, yaratıcılık ile görsel sanatlar dersinde mitolojik yaratılış öykülerinin kullanılması ilişkisi incelenmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Modeli

İlköğretim 6.sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Hun dönemi kültür ve sanatını konu olarak önerip, katkı yapmayı amaçlayan bu araştırma da öncelikle araştırılan alanla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Öğrencilerin, milli kültür değerlerinin kazanılmasına ilişkin tutumunu ortaya koyacak, yöntemleri içeren deneysel modelin kullanılmasının amacı, “Türk Sanatı Eğitimi” bağımsız değişkeninin “milli kültür değerlerinin kazanımı” bağımlı değişkenine etkisini gözlemlemede kullanılabilecek uygun bir yöntem olmasıdır. Araştırmacı, “Türk Sanatı eğitimi” bağımsız değişkenini manipüle edecek başka bir ifade ile uygulamanın sürecine, kapsam ve içeriğine, uygulamanın kime uygulanacağına, neler yapılacağına deneysel desenin bir gereği olarak kendisi karar verecektir. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, (2015)’e göre “deneysel araştırmalarda bağımsız değişkenin araştırmacı tarafından manipüle edilmesi ve deneklerin en az iki koşulda bağımlı değişkene ait elde edilen ölçümlerinin karşılaştırılması söz konusudur” (s. 196).

Fraenkel ve Wallen’ a göre “deneysel araştırma, tüm yöntemler içinde önemli iki noktada eşsizdir: Birincisi, bir değişkenin etkilerini gözlemde kullanılabilecek tek yoldur. İkincisi, uygun kullanıldığında neden ve sonuç ilişkilerini test eden en geçerli ve güvenilir yoldur (aktaran Öztürk vd., s. 196). Öztürk’ün de dikkat çektiği gibi Türk Sanatı bağımsız değişkeninin etkilerini gözlemlemeyi amaçlayan bu araştırma için deneysel desen tek yoldur. Aynı zamanda “Türk Sanatı eğitimi” bağımsız değişkeninin “Milli kültür değerlerinin kazanımı” bağımlı değişkeni arasında neden sonuç ilişkisini test edecek en geçerli ve güvenilir yol olmasından dolayı deneysel desen ile bu araştırma yapılmıştır.

Ayrıca deneysel desen araştırma sonucunun sayılarla gösterilmesi, ölçülebilirliği ile anlam kazandırmak için araştırmacıya daha duyarlı betimleme olanağı sağlar. Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı-Hun Dönemi, Disipline dayalı Görsel Sanatlar eğitimi yöntemi ile sunulmuş, milli kültür değerlerinin tutumlarına etkisini saptamak için ise istatistiksel analiz yapılmıştır.

Büyüköztürk vd. (2015)’nin belirttiği üzere “Deneysel araştırma bilimsel yöntemler içinde en kesin sonuçların elde edildiği araştırmalardır. Çünkü araştırmacı karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra onların etkilerini inceler, bu tür bir araştırmanın sonuçlarının araştırmacıyı en kesin yorumlara götürmesi beklenir” (s. 17).

“Ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen olarak da bilinen bu desen (ÖSKD), eğitim ve psikolojide çok sık kullanılan deneysel desenlerden biridir. Burada ilk olarak daha önce belirlenen denek havuzundan seçkisiz atama ile iki grup oluşturulur. Gruplardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak seçkisiz bir şekilde belirlenir. Daha sonra iki grupta yer alan deneklerin, uygulama öncesinde bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri alınır. Uygulama sürecinde ise etkisi test edilen deneysel işlem deney grubuna verilirken kontrol grubuna verilmez. Son olarak gruplardaki deneklerin bağımlı değişkene ait ölçümleri aynı araç ya da eş formu kullanılarak tekrar elde edilir. Desenin simgesel gösterimi Tablo 1’de verilmiştir. Deneysel işlemin etkisini görmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının bağımlı değişkene ait ölçme sonuçları uygun teknikler kullanılarak karşılaştırılmalıdır. R deneklerin guruplara seçkisiz atandığını gösterir. Desen 2x(2) lik karışık bir desen ya da 2x(2) lik split-plot desen olarak bilinir” (Büyüköztürk vd. 2015, s. 205).

Tablo 1

Ön test Son test Kontrol Gruplu Seçkisiz Desen

	Grup	Ön test	İşlem	Son test
R	D (Deney)	O ₁	X	O ₃
R	K (Kontrol)	O ₂		O ₄

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.

Bu çalışmada, ilköğretim okulları 6. Sınıf Sanat Etkinlikleri dersinde “Türk Sanatı Hun dönemi” konuları önerilerek, deney ve kontrol grubu olmak üzere oluşturulan iki grup kullanılacaktır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçümler yapılacaktır. Kontrol grubuna eğitim verilmeksizin sadece ön test-son test uygulanacaktır. Deney

grubuna ön test sonrasında Disipline Dayalı Görsel Sanatlar Yöntemi kullanılarak Hun döneminden örnek çalışmalar incelettirilecek, bu konuya yönelik akademik bilgi verilecek ve uygulamalı sanat etkinliğinden sonra, son test uygulanacaktır. Ayrıca gözlem ve tutum ölçeği ile desteklenen anketlerden yararlanılacaktır.

Araştırmada deney grubu öğrencilerine Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemi uygulanırken kontrol grubu öğrencilerine geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır. Bağımsız değişkenin ve kullanılan yöntemin yol göstericiliği ile öğrencilerin Sanat etkinlikleri dersinde milli kültür değerlerine yönelik tutumları incelenmiştir.

Araştırmada uygulanan deneysel desende, Nitel bağımlı değişken; Milli kültür değerleri, bu bağımlı değişkeni etkileyen bağımsız değişken ise Türk Sanatı eğitimidir.

Tablo 2

Araştırmanın Deneysel Deseni

GRUPLAR	ÖN ÖLÇÜMLER	UYGULAMA	SON ÖLÇÜMLER
Deney Grubu	Türk Sanatı' na bağlı Milli kültür Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği	İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersinde Türk Sanatı Eğitiminin Milli kültür Değerlerine Etkisi	Türk Sanatı' na bağlı Milli kültür Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği
Kontrol Grubu	Türk Sanatı' na bağlı Milli kültür Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği	İlköğretim Sanat Etkinlikleri Dersinde Türk Sanatı Eğitiminin Milli kültür Değerlerine Etkisi	Türk Sanatı' na bağlı Milli kültür Değerlerine Yönelik Tutum Ölçeği

4.2 Öğretim Materyali

Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı Hun Dönemi eğitiminin milli kültür değerlerine etkisi konulu çalışmanın deneysel uygulamasında kullanılmış öğretim materyalinin geliştirilme sürecinin işlem basamakları aşağıda açıklanmıştır.

Araştırmanın deneysel uygulamasında kullanılmış öğretim materyalinin konu içeriğini araştırmanın literatür taramasındaki bilgiler ve görseller oluşturmuştur. Rusya Hermitage müzesinin Hun Türklerine ait görsellerinden de faydalanılmıştır. Ayrıca Tekçe, E. F.'ın Pazırık: Altaylardan Bir Halinin Öyküsü, (1993). adlı kitabın görsellerinden de faydalanılmıştır.

Prof. Dr. Ressam Süleyman Saim Tekcan'ın ve Ressam Rauf Tuncer'in Altaylardan Anadolu'ya konulu eserleri ve eserlerine ait gazete haberleri, video-TV haberleri de öğretim materyali olarak kullanılmıştır.

Öğretim materyali tasarlama süreci; “İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu” müfredatına uygun, öğretim materyalinin hazırlanabilmesi için içerikteki konularla ilişkili kitap, metin, fotoğraf, resim ve internet araştırmaları kullanılmıştır. Ders “Disipline Dayalı Sanat Eğitimi” ile işlenmiştir.

4.3 Uygulama Süreci

Araştırmanın deneysel uygulaması, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta sosyo-ekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen Ankara ili Eryaman Cumhuriyet İlköğretim Okulu, 2016–2017 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde, toplam altı (6) haftalık süre zarfında, (6) ders saati olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın uygulama süreci öncesinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerine, Türk Sanatı eğitimi ile milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik ön tutum ölçeği uygulanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilerle klasik yönteme dayalı ders işlenmiş ve Deney grubuna uygulanan Disipline Dayalı Sanat Eğitimi programı uygulanmamıştır. 6 hafta sonunda Kontrol grubuna son tutum ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada deney grubuna uygulanan Disipline Dayalı Sanat Eğitimi programı sürecinin sonunda deney

grubundaki öğrencilere Türk Sanatı eğitimi ile milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik son tutum ölçeği uygulanmıştır.

Öğretim sürecinde araştırmacı tarafından; kültür, milli kültür bilinci, Hun Türkleri dönemi kültür ve sanatı ile ilgili görsel anlatımlı bir sunum yapıp öğrencilerle konu üzerinde sanat eleştirisi basamakları olan, betimleme, çözümleme, yorumlama yargılama, yöntemleri ile görseller derinlemesine incelenip sınıf ortamında tartışılmıştır. Hun Türkleri dönemi bilgileri ve görselleri kullanılarak milli kültür değerlerinin benimsetilip öğretilmeye çalışıldığı bir görsel sanatlar programı uygulanmıştır.

Görsel Sanatlar Dersi disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile işlenmiştir. Araştırmacının ders esnasında verdiği kuramsal ve uygulamaya dayalı bilgileri öğrencilerin içselleştirip uygulamaya dökmesi için öğrencilerden resim yapmaları istenmiştir. Aynı zamanda resimlere plastik unsurlar ve Türk-Hun Sanatı öğeleri açısından da bakılarak öğrencilere ders esnasında dönütler verilmiştir. Öğrencilerin milli kültür değerlerine yönelik tutumlarını ölçmede uzman görüşü eşliğinde tutum ölçeği hazırlanmıştır.

4.4 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Ankara İli Eryaman Cumhuriyet İlköğretim Okulu; Araştırmanın örneklemini ise, 2016–2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, okulun 6. Sınıf şubelerinden Random yöntemiyle seçilmiş **D**_(Deney) ve **A**_(Kontrol) şubelerindeki toplam 60 öğrenciden oluşmuştur.

4.5 Veri Toplama Teknikleri (Araçları)

Araştırmanın problemlerine cevap aramak amacıyla deney ve kontrol gruplarına uygulanmak üzere aşağıdaki veri toplama araçları geliştirilmiştir. Veri toplama araçlarının geliştirilmesinde nicel veri toplama araçlarından faydalanılmıştır.

4.5.1 Nicel Veri Toplama Araçları

A- Tutum ölçeği (Ön Tutum-Son Tutum) (Ek-1)

4.6 Nicel Verilerin Toplanması Sonucu Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu bölümde araştırmanın nicel verilerinin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Veri toplama araçlarından elde edilen veriler SPSS 15,0 paket programında çeşitli analizler kullanılarak değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının Sanat Etkinlikleri dersinde Türk Sanatı ve milli kültür değerleri konularındaki tutum ölçeği uygulanmış ve ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız gruplar ve bağımlı gruplar t- testi ve analizi yapılmıştır.

4.8 Tutum Ölçeği (ön tutum-son tutum)

Kağıtçıbaşı'ndan aktaran Üstüner, 2006, “Bireylerin davranışlarının incelenmesinde davranışın belirleyicilerinden birisi olarak tutumlar araştırmaya ve incelenmeye değer görülmektedir. Tutumlar hem sosyal algımızı hem de davranışlarımızı etkilemektedir. Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını ... oluşturan bir eğilimdir” Robbins'den aktaran Üstüner, 2006 ; “Tutumlar nesneler, insanlar ya da olaylar hakkında olumlu ya da olumsuz değerlendirme ifadeleridir. Tutumlar, insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder (s. 111).”

Gögebakan (2011)' a göre Likert tipi tutum ölçekleri, tutumların ölçülmede kullanılan en uygun araçlardan birisidir. Likert tipi ölçekler tutumların basit ve doğrudan ölçülmesini sağlarlar. Katılımcıların görüşlerine ve ilgili anlatıma katılım derecelerine de olanak sunar(s. 80). Bu araştırma dikkate alınarak “Türk Sanatı eğitimi ile milli kültür değerlerin kazanılmasına yönelik Tutum Ölçeği” Likert yöntemi ile hazırlanmıştır.

Tutum Ölçeğinin Hazırlanması

Ölçeğin hazırlanması aşamasında İlköğretim 6. sınıfta öğrenim gören 36 kişilik bir öğrenci grubundan Milli kültür değerlerinin kazanılıp, benimsenmesi ve yaşatılmasını konu alan, duygu ve düşüncelerini anlatan bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Tutum maddelerine uygun ifadeler, bu kompozisyonlar içerisinden seçilmiştir. Seçilen bu ifadeler soru maddesi olacak bir biçimde yeniden hazırlanmıştır. Hazırlanan bu tutum ifadeleri olumlu ve olumsuz anlatımına göre sayı bakımından eşitlenerek tekrar düzenlenmiştir. Sonuçta 44

maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Bu maddelerin 20'si olumsuz ve 24'ü olumlu olacak biçimde hazırlanmıştır. Ayrıca dil ve içerik bakımından gerekli incelemeler ve düzeltmeler yapılabilmesi için uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Her tutum sorusunun altına beş seçenekten oluşan cevaplama ifadeleri yerleştirilmiştir. Oluşturulan ölçek “tamamen katılıyorum”, “çok katılıyorum”, “orta düzeyde katılıyorum”, “az katılıyorum”, ve “hiç katılmıyorum”, şeklinde sıralanmış, olumsuz maddeler “hiç katılmıyorum” seçeneğinden başlayarak 1'den 5'e doğru; olumlu maddeler de “tamamen katılıyorum” seçeneğinden başlayarak 5'den 1'e doğru puanlandırılmıştır. Maddelerin karşısında yer alan seçenekler ve puan karşılıkları; 5= Tamamen Katılıyorum, , 4= Çok Katılıyorum, 3= Orta Düzeyde Katılıyorum, 2 = Az Katılıyorum ve 1= Hiç Katılmıyorum, biçiminde oluşturulmuştur. Deneme ölçeğinden en yüksek puan 220, en düşük puan 44; olacak şekilde hesaplanmıştır.

Ocak 2017 tarihinde Ankara Eryaman Cumhuriyet Ortaokulu'nda (180 öğrenci) ve Sınav Koleji (48 öğrenci) olmak üzere hazırlanmış olan deneme ölçeği toplam 228 öğrenciye uygulanmıştır. Kompozisyon yazan öğrenciler araştırmaya dahil edilmemiştir. Değerlendirmeye alınan Deneme formlarının tümünün cevapları bilgisayar programlarına geçirilmiş ve olumsuz ifadelerin tersten puan değerleri (1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1) olacak biçimde yazılmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin eş davranışları ne ölçüde modellediğini saptanması, alınan puanlar ile ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişki (madde- test korelasyonu) hesaplanarak yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini sağlamak ve ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin belirlenerek fonksiyonel bir boyutlandırmanın elde edilmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır.

Ön Deneme Sonucunda Madde Seçimi Beş dereceli Likert tipi “Türk Sanatı Eğitimin Milli Kültür Değerlerinin Kazanılmasına Etkisi” deneme formunda kullanılan 44 maddeden hangilerinin işlediğini belirlemek için, madde toplam test korelasyonuna bakılmıştır. Bunun sonucunda nihai ölçekte kullanılacak 21 madde tespit edilmiştir

Türk Sanatı Eğitiminin Milli Kültür Değerlerinin Kazanılmasına Etkisi ile İlgili Tutum Ölçeği Deneme Formundan Sonra Belirlenen Nihai Soruların Madde Toplam Test Korelasyonları ve Anlamlılık Düzeyleri

Tablo 3

Maddelerin Faktör Yükleri

1.Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör 2.Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör 3. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör 4. Faktörü Oluşturan Maddeler	Faktör 5. Faktörü Oluşturan Maddeler
36 .732	16 .729	24 .773	44 .686	
30 .675	21 .727	41 .742	18 .683	
29 .654	22 .717	19 .658	38 .648	
27 .645	20 .712	10 .642	34 .591	
32 .644	23 .544	28 .497		
40 .625	15 .485			

Tabloda ölçeği oluşturan maddelerin faktörlere katkı derecelerine göre sıralanması izlenmektedir. IV faktör en az madde sayısına (dört), I. ve II. faktör ise en çok madde sayısına (on iki) sahipken, III. faktör ise en yüksek faktör yüklü maddeye sahiptir.

Ölçek Puanlarının Değerlendirilmesi; 21 maddeden oluşan; “Milli Kültür Değerlerinin Kazanılmasına ilişkin Tutum Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 105, en düşük puan ise 21’dir. Bu hali ile ölçekten alınan toplam puanlar madde sayısına bölünerek, kişilerin elde ettikleri ortalama puanlarına göre, öğrencilerin çalışmada Milli Kültür değerlerinin benimsenmesi ve yaşatılması bilinci ile ilgili tutumları hakkında bir yargıya varılabilir. Bu durumda; 3’ün altında ortalama puana sahip kişiler olumsuz, 3’ün üstünde ortalama puana sahip kişiler olumlu tutuma sahip olarak değerlendirilebilir.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde; Türk Sanatı eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına etkisi araştırılmaktadır. Bu doğrultuda öğrenci tutumlarının incelenmesi amacıyla, tutum ölçeği testlerinden elde edilen verilere yönelik bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Alt Problemlerine Yönelik Nicel Bulgu Ve Yorumları

Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Milli Kültür Değerleri Tutum Ölçeği
Testinden Alınan Puanlara İlişkin Bulgular

1. İlköğretim 6. sınıf deney gurubu öğrencilerinin Milli değerlerin kazanılmasına yönelik ön ve son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4

Deney Grubu Öğrencilerinin Tutum Başarı Puanlarının (Öntest-Sontest) Karşılaştırılmasına ilişkin t-Testi Sonuçları

İŞLEMLER	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
ÖNTEST	30	159,12	20,06	58	6,100	0.05
SONTEST	30	178,49	13,73			

Tablo 4’ de gösterilen Türk sanatı eğitiminin uygulandığı deney gurubu öğrencilerinin milli değerlerin kazanımına yönelik tutum puanlarında anlamlı bir yükselme olduğu görülmektedir. ($t=6,100$; $p<0.05$). Deney gurubu öğrencilerinin uygulama öncesi toplam tutum puanlarının aritmetik ortalaması $x = 159,12$ iken Türk Sanatı eğitimi uygulamaları sonucunda $x=178,49$ ’ a yükselmiştir. Gözlemlenen bu sonuca göre öğrencilerin milli değerlerin kazanımına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu durumda öğrenci tutumlarına ilişkin gözlenen olumlu değişimlerin deney gurubunda yapılan işlemlerden kaynaklandığı ve deney gurubu öğrencilerine olumlu davranışlar kazandırdığı söylenebilir. Demirel’in (2006) araştırma verilerinin sonuçlarına göre, ön test son test puanları arasında her iki grubunda sonuçları son test lehine anlamlı çıkmıştır. Son test sonuçları incelendiğinde ise deney grubu lehine anlamlı bir sonuç çıkmıştır.

Çelik’in (2007) çalışmasının verilerine göre, deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrenciler arasında coğrafya dersinin akademik başarı ve bilginin kalıcılığına olan etkisi yönünden deney grubu lehine istatistiksel açıdan oldukça mühim bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların bu tür sonuçlar vereceği beklenen ve arzu edilen bir durumdur. Sonuç olarak herhangi bir eğitim olmadan ön test ve yeterli bir eğitimden sonra son test arasında önemli bir fark olması doğaldır.

2. İlköğretim 6. sınıf kontrol gurubu öğrencilerinin Milli değerlerin kazanılmasına yönelik ön ve son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 5

Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tutum Başarı Puanlarının (Öntest-Sontest) Karşılaştırılmasına ilişkin t-Testi Sonuçları

İŞLEMLER	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
ÖNTEST	30	156,49	21,68	58	0,278	0.05
SONTEST	30	158,05	21,53			

Tablo 5’ de gösterilen analiz değerlendirmelerine göre klasik eğitimin uygulandığı kontrol gurubu ğrencilerinin milli değerlerin kazanımına yönelik tutum puanlarında anlamlı bir farklılık yoktur. ($t=0,278$; $p<0.05$). Kontrol gurubu ğrencilerinin uygulama öncesi toplam tutum puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x} =156,49$ iken klasik eğitim uygulamaları sonucunda $\bar{x}=158,05$ ’ olmuştur. Gözlemlenen bu sonuca göre öğrencilerin milli değerlerin kazanımına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık yoktur. Elde edilen bu sonuçlar göstermiştir ki, milli değerlerin kazanımına yönelik tutumların olumlu yönde bir artış gösterebilmesi için ğretmenlerin MEB kazanımlarına yönelik Türk Sanatı konularını disipline dayalı yöntemlerle işleyerek olumlu tutumları kazandırmalıdır.

Bu araştırmaya sonuçlarına dayanılarak varılan kanı, geleneksel yöntemle yapılan uygulamaların öğrenme konusunda olumlu kazanımlar sağlamada istenen düzeyde olmamasıdır ve bunun nedeni, geleneksel ğretim yönteminde ğretmen merkezli bir eğitim gösterilmesidir. Bugün eğitim; öğrencilerin, problem çözme yöntemine dayanan ilgilerine uygun olarak aktif katılımının sağlandığı, okulun yaşıam için hazırlanmaktan ziyade hayatın kendisi olduğunu, öğretmenin görevinin yönetmek değil öğrenmeye mihmandar olmak ve öğretmek olduğunu kabul eder; okul, rekabet eden öğrenciler yerine iş birliğini teşvik eden demokratik bir yaklaşıma benimsemelidir(Fidan ve Erden, 2001,s.100–101).

3. İlköğretim 6. sınıf deney ve kontrol gurubu ğrencilerinin Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik ön tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 6

Deney ve kontrol grubu ğrencilerinin Milli kültür değerlerine ilişkiri n tutum testi puanlarına göre dzenlenmişt bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Deney	30	159,12	20,06	58	1,112	0.05
Kontrol	30	156,49	21,68	58		0.05

Tablo 6’de deney ve kontrol gruplarının uygulama sonrası Milli kültür değerlerine yönelik ön tutum puanlarının bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları gösterilmektedir. Deney grubu öğrencilerinin ön tutum ortalama puanları ($x=159,12$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ilk tutum ortalama puanları ($x =156,49$)’dir. İki grubun uygulama sonrası tutum puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t= 1,112$; $p<0.05$).

Ozan (1993) araştırmasında; deney ve kontrol gruplarının Fen bilgisine yönelik tutumları açısından eş değer gruplardan oluşmaktadır. Bu çalışmada, grupların ilk tutum puanlarına göre eşdeğer olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle, gruplar arasında tutum açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

4. İlköğretim 6. sınıf deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 7

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Milli kültür değerlerine ilişkin son tutum testi puanlarına göre düzenlenmiş bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Deney	30	178,49	13,73	58	6,890	0.05
Kontrol	30	158,05	21,53			

Tablo 6’de deney ve kontrol gruplarının uygulama sonrası Milli kültür değerlerine yönelik son tutum puanlarının bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları gösterilmektedir. Deney grubu öğrencilerinin son tutum ortalama puanları ($x=178,49$) iken kontrol grubu öğrencilerinin ilk tutum ortalama puanları ($x =158,05$)’dir. İki grubun uygulama sonrası tutum puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($t= 6,890$; $p<0.05$). Bu veriler ışığında; Türk Sanatı eğitiminin deney grubundaki öğrencilerin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik tutumların olumlu yönde değiştirdiği sonucuna varılmıştır.

Akgün (2002) deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ile sonrası tutumları arasında anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymuştur.

Bir tutum ölçeğinde sonuç, kişinin hissiyatının yoğunluğunun tutum objesinin lehinde mi ya da aleyhinde mi olduğunu ortaya koymalıdır. Bu vesile ile yapılan bu araştırmada; milli kültür değerlerine ilişkin tutumu ölçümlemek amacıyla uygulanan ilk tutum ölçeği testi sonucunda deney grubunda 178,49 ve kontrol grubunda 158,05 olarak elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir farkın farklı olduğu görülmektedir ($p<,05$).

BÖLÜM VI

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Tartışma ve Sonuç

Eğitimin esas görevi milli kültürü koruyup gelecek nesillere ulaştırmaktır. Sanatın da kültürü koruyup benimseten gelecek kuşaklara aktaran bir işlevi bulunmaktadır. Buna bağlı olarak eğitim programlarında, Türk Sanatı konularına gerekli önemin verilmesi gerekmektedir. Bin yıllar içerisinde meydana gelen Türk kültürü çeşitli manevi değerler görsel semboller, resimler ve motifler içermektedir. Bu kültürel sembollerin tarihi, Milletimiz için önemi, sanatsal yönü, dünyadaki yeri, görsel sanatlar öğretmeni tarafından öğrenciye kazandırılmalıdır. Bu anlamda görsel sanatlar öğretmeni sadece öğrenciye konuyu verip öğrencinin bu konudan bir tasarım çıkarmasını beklememelidir.

Arık (1999)' a göre, "Toplumları ve kültürleri bireylerle kıyaslayabiliriz. Kültür toplumun kişiliğidir. Nasıl bireyin kişilik sahibi olabilmesi için belleğinin olması gerekirse toplumların da belleğe gereksinimi vardır. Kişinin, bebeklikten bugüne kadar nasıl geldiğini, bu değer ölçülerine, bu bakış tarzına nasıl ulaştığını bilmesi, hatırlaması lazım. Kültür tarihinin de böyle bir fonksiyonu vardır. Yani bir toplumun kültür dediğimiz bu günkü kişiliğini kazanması ve bu günkü yaklaşımlara, değer ölçülerine ulaşması için nerelerden yola çıkıp, nelerden geçerek geldiğini bilmesi lazım. Nostaljinin dışında kendi kişiliğinin bilincine sahip olması için bunları bilmek gerekmektedir".

Türk Kültür ve sanatını benimseyip, korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak için Görsel sanatlar dersinin öğretim programlarında, Türk Sanatı konularına daha çok yer verilip ve daha fazla zaman tanınması gerekmektedir. Tek ders saati ve Seçmeli olan Görsel Sanatlar Dersinin süresi, söz konusu eğitimin verilmesi için yeterli değildir. İlköğretimden üniversiteye kadar Milli Kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik araştırmanın bilimsel verilerine dayanarak ve literatürde ki bulgulardan da yola çıkarak Türk Sanatı dersi ya da konularını içeren bir eğitim yapılması gerektiği kanısına varılmaktadır.

Bu araştırmaya göre Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın genel amaçlarında yer alan “Ayrıca görsel sanatlar, insanlık tarihinin geçmişini bize aktarmakla birlikte kim olduğumuzu, tarihimizi, kültürümüzü ve dünyadaki yerimizi anlamamıza yardımcı olmaktadır”.... “Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim kurumları yönetmeliği 2. Maddesinde “Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve Hedeflerinden yola çıkarak İlköğretim Görsel Sanatlar Dersinde Türk Sanatı Hun Dönemi konularının işlenmesi önerilmektedir. Çünkü Hun dönemi Türk Tarihinin ve Türk Kültürünün köklerini içermesi bakımından önemlidir. Kuşkusuz sanat, kültürden ayrılmaz bir bütündür. Tüm toplumlar kendi kültür anlayışına göre sanat eserleri üretirler. Bozkır kültürü yaşayan bir toplumun göç esnasında taşıyamayacakları eserler üretmesi beklenemezdi. Bu yüzden Bozkır kültürü insanı, sanatını, yaşamıyla, kültürüyle bir tutup, zor doğa koşullarında, savaşlarda, göçlerde işini kolaylaştıran, yaşam alanında kullanışlılığı olan, kendilerine yardım edecek ve manevi güç alacakları sanat eserleri ürettiler. Yerleşik toplumlar mimari ve devasa heykeller yaparken Hun Türkleri uçsuz bucaksız bozkırlarda dinamik, özgür ve hızlıydı buna bağlı olarak sanatları da böyle şekillendi. Dinamik, özgür ve keskin bir gözlemciliğe dayanan sanat anlayışı ile yoğruldu. Böylelikle öğrenciler kendi kültürel motiflerini analiz edip, belleklerinde harmanlayıp kendi üslupları ile sanat etkinlikleri yapraklarına tasarımlarını aktaracak sonuçta da Türk sanatına ve kültürüne katkıda bulunurken milli kültür değerlerine karşı da olumlu tutum geliştireceklerdir.

1. *İlköğretim 6. sınıf deney gurubu öğrencilerinin Milli değerlerin kazanılmasına yönelik ön ve son tutum puanları sonuçları;*

Türk Sanatı eğitiminin uygulandığı deney gurubu öğrencilerinin milli değerlerin kazanımına yönelik tutum puanlarında anlamlı bir fark vardır (bkz. Tablo 4). Disipline Dayalı Türk Sanatı eğitimi uygulamaları milli değerlerin kazanımına yönelik tutumlarında önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

2. *İlköğretim 6. sınıf kontrol gurubu öğrencilerinin Milli değerlerin kazanılmasına yönelik ön ve son tutum puanları sonuçları;*

Klasik eğitimin uygulandığı kontrol gurubu öğrencilerinin milli değerlerin kazanımına yönelik ön ve son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir(bkz. Tablo5).

3. *İlköğretim 6. sınıf Deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin Milli değerlerin kazanılmasına yönelik ön tutum puanları sonuçları*

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesi Milli kültür değerlerine yönelik ön tutum puanlarının sonuçlarına göre iki grubun uygulama öncesi tutum puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. (bkz. Tablo5).

4. *İlköğretim 6. sınıf deney ve kontrol gurubu öğrencilerinin Türk Sanatı Eğitiminin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik son tutum puanları Sonuçları;*

Deney ve kontrol gruplarının uygulama sonrası Milli kültür değerlerine yönelik son tutum puanları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 7). Bu veriler ışığında; Türk Sanatı eğitiminin deney gurubundaki öğrencilerin milli kültür değerlerinin kazanılmasına yönelik tutumların olumlu yönde değiştirdiği sonucuna varılmıştır.

6.2 Öneriler

1. Bu araştırma, 1. bölümde yer alan sınırlılıklar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada sınırlı bir bölüm olan Türk Sanatı-Hun dönemi eğitimi ile milli değerlerin kazanılması çalışılmıştır. Ayrıca, Görsel Sanatlar Eğitiminde, buna benzer, mili kültür değerlerine yönelik konuların ve eserlerin unutulmaması için, benzer konuların eğitim ve öğretime kazandırılarak hayata geçirilmesi yolunda çalışmalar yapacak araştırmacılara ihtiyaç vardır.
2. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim kurumları yönetmeliği 2. Maddesinde “Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,” ibaresinden hareketle Türk Kültürünün temel unsurlarından birisi olan Türk Sanatı konularına Görsel Sanatlar Dersi kapsamında daha fazla yer verilerek çocukların/gençlerin milli kültürü benimseyip, kazanmalarında olumlu tutum ve başarı göstermeleri için sanat etkinlik derslerinin program ve zamanlamasına ayrıca öğretmen donanımına daha fazla önem verilmesi gerekmektedir.
3. Sanat eğitiminde deneysel uygulamalar kadar kuramsal bilgiler ve teknikler öğrenmede etkililiği ve kalıcılığı sağlayacağı için teori ve uygulamanın birlikte yapıldığı bir sanat eğitimi yapılmalıdır. Teori ve uygulamaya yönelik sanat eğitimi için tek ders saati yeterli olmayacağından görsel sanatlar ders saatinin artırılması önerilmektedir.
4. Bir Milletin tarihini ve uygarlık seviyesini en iyi kendi sanat eserleri yansıtır. Bu yüzden Tarih ve Sanat eğitimi ilişkilendirilmelidir. İlköğretim ikinci kademe ortaokul 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde “Orta Asya İlk Türk Devletleri” konusu işlenmektedir buna bağlı olarak görsel sanatlar dersi ve sosyal bilgiler dersi arasında disiplinler arası bir ilişki kurulabilir.
5. Bu araştırmada, Türk Sanatı Hun dönemi uygulamasında elde edilen bulgular sonucunda Görsel Sanatlar programları ile derslerinde, MEB’in ve eğitimcilerin bu konuya daha çok önem vereceği umulmaktadır.
6. Bu araştırmada yapılan uygulamaya inanarak ilköğretimdeki Görsel Sanatlar Derslerinde bu uygulamaya ve benzer uygulamalara gidilmelidir. Batının eserlerini kopyalamak yerine kendi kültürel birikim ve eserlerimizden yola çıkarak Türk

Sanatının çağdaş anlayışla harmanlanıp yorumlanması ile üretilen sanatsal yapıtlar ve olumlu tutumlar sonucunda araştırmanın toplumsal bütünlüğü sağlama ve milli kültürü gelecek nesillere aktarma konusunda yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alsan, Ş. (2005). *Türk mimari süsleme sanatlarında mitolojik kaynaklı hayvan figürleri (Orta Asya'dan Selçuklu'ya)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Arvas, A. (2010). Folklor üzerine yazılara dair. *Milli Folklor Dergisi* 22(85), 212-215. http://millifolklor.com/tr/sayfalar/85/24_.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Atasoy, F. (2007). Kùltürler üzerinde bilişim devriminin etkileri. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 163-178.
- Aslanapa, O. (2010). *Türk sanatı* (9. Baskı). İstanbul: Remzi. s. 354-355.
- Aubrey, C., David, T., Godfrey, R., & Thompson, L. (2005). Early childhood educational research. *Issues in methodology and ethics*. London: Routledge. s. 10-13
- Aykut, A. (2006) Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(21), 33-42.
- Baykara, T. (2007). *Türk adının anlamı*. (3. Baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Boydaş, N. (2007). *Sanat eleştirisine giriş* (2. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim.
- Boztaş, E. (2011). Grafik tasarım eğitimi için görsel çoklu ortam materyali. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 44-621.
- Buyurgan, S., Özsoy, V., & Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Çeltikçi, O. (2010). Türk dünyası kültüründe doğum üzerine ortak uygulamalar. *Journal of Azerbaijani Studies*, 1(5)11-521 <http://dspace.khazar.org/bitstream/20.500.12323/941/1/42.pdf> sitesinden erişilmiştir.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Turkish Studies Dergisi*, 9(2), 429-436
- Çoruhlu, Y. (2007). *Erken devir Türk sanatı*. (1. Basım). İstanbul: Kabalcı. <http://jhss-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/42.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Değer. (t.y.). *Türk Dil Kurumu* içinde. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5809af4fb20ad2.27553287 sayfasından erişilmiştir.
- Demir, N. (2009). Türk tarihinin ve kültürünün kaynağı olarak kaya üzeri Resimler (petroglifler) ve yazılar. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 1(1), 5-19.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H., Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91. http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/5018384/ded16mak3.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJ56TQJRTWSMTNPEA&Expires=1479278477&Signature=p5wwjQkiSSXgYua9A2Ldi0%2FVE7g%3D&responsecontentdisposition=inline%3B%20filename%3DOgretmen_adaylarinin_deger_algilarinin_f.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Diyarbakirli, N. (1972). *Hun sanatı*. (1. Baskı). İstanbul: Milli Eğitim.
- Düz, N. (2012). Ambalaj-reklam ilişkisi ve tasarım eğitimindeki yeri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 20.
- Erinç, S. M. (2004). *Kültür sanat* (2. Baskı). Ankara: Ütopya.
- Ericson, D. B., Ewing, M., & Wollin, G. (1963). Pliocene-pleistocene boundary in deep-sea sediments: extinctions and evolutionary changes in microfossils clearly define the abrupt onset of the pleistocene. *Science*, 139(3556), 727-737.

- Gögebakan, Y. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kültür varlıklarını tanıma ve sahip çıkma bilinçlerinin oluşmasını belirlemeye yönelik başarı testi ve tutum ölçeği çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 75-93.
- Gömeç, S. (2006). *Türk kültürünün ana hatları* (1. Baskı). Ankara: Akçağ.
- Gömleksiz, M. N., & Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.
- Gül, S. (2007). *Türklerin kültür tarihi*. (1. Baskı). İstanbul: Nokta.
- Kafesoğlu, İ. (2005). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Ötüken.
- Kaplan, İ. (1999). *Türkiye’de Milli Eğitim ideolojisi*. İstanbul: İletişim. https://scholar.google.com.tr/scholar?q=T%C3%BCrkiye%27de+Milli+E%C4%9Fi+tim+%C4%B0deolojisi&btnG=&hl=tr&as_sdt=0%2C5sayfasından erişilmiştir.
- Karoğlu, A. (2015). Folklorik unsurların resme yansımaları ve yaşatılması bağlamında bazı düşünceler. *Millî Folklor*. (104), 99-109. <http://www.millifolklor.com/tr/sayfalar/104/08-.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Koçak, K. (2012). Bozkır kültüründe alp karakterinin ortaya çıkışında Türk geleneklerinin etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(2), 125-135.
- Kolaç, E. 2009, Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Millî Folklor*, 21(82), 19-31
- Kuban, D. (Ed.). (2008). *Türkçe konuşanlar*. İstanbul: Tetragon. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/eggefd/article/viewFile/5000003962/5000004478> sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (1973). Millî eğitim temel kanunu. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html sayfasından erişilmiştir.
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *DÜ Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(9), 14-20.

- Mülayim, S. (1984). Anadolu'da hayvan üslubunun bir örneği, *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*, 1(6), 325-343.
- Mülayim, S. (1994). Kuzeyde geyik kültü ve hayvan üslubu 'nun doğuşu. *Sanat Tarihi Dergisi* 7(7), 163-184.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim.
- Reuter T., Mckitterick R., Fouracre, P., Abulafia, D., Luscombe, D. E., Simon J., R.-S., Christopher, Allmand, C. T. , Jones , M., (1999), The new cambridge medieval history III: c. 900. - c. 1024, *Cambridge University*, s.496
- Roerich, G.N., 1930, *The Animal Style among the Nomad Tribes of Northern Tibet*, Prague: Seminarium Kondakovianum, s. 35
- Rosenberg, D., (2000), *Dünya mitolojisi*, İstanbul: İmge, s.401
- Rostovtzeff, M. I. (1929). The animal style in south Russia and China. *Princeton monographs in Art and Archaeology*, 1(14), 68.
- Rostovtzeff ,M. I., (1929) *The animal style in south russia and China*. Newyork: Hacker Art Books.
- Rostovtzeff, M. I. (1960). *Out of the past of greece & Rome Biblo & Tannen*. Newyork: Yale Universty.
- Rostovtzeff, M. I. (2000). *The animal style in south russia and china ,L'erma di Bretschneider*. Newyork: Yale Universty.
- Roux, J. P. (2001). *Türklerin ve Moğolların eski dini* (A. Kazancıgil, Çev.) İstanbul: Kabalcı
- Rudenko, S. J. (1958). The mythological eagle, the gryphon, the winged lion, and the wolf in the art of northern nomads. *Artibus Asiae*, 21(2), 101-122.
- Rudenko, S. I. (1960). *Kul'tura naseleniya Tsentral'nogo Altaya v skifsoe vremya [Culture of the population of the Central Altay in Scythian epoch]*. Moskow-Leningrad: Academy of Sciences of the Union of Soviet Socialist Republics.

- Rudenko, S. I. (1970). *Frozen tombs of Siberia: the Pazyryk burials of Iron Age horsemen*. California: Univ of California.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2005). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü* (8. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Terenozhkin, C. B., & Чижевский, А. А. (2014). Хронология раннего периода ананьинской культурно-исторической области. *Поволжская археология*, 3(9). 101-137
- Trishina, I. V. (2005). Multifigured compositions in the art of the Pazyryk culture. *Anthropology & archeology of Eurasia*, 43(4), 19-48.
- Tunçel, H. (2009). Halkla ilişkilerin adlandırma sorunsalı üzerine bir değerlendirme. *Marmara iletişim dergisi*, (14)112, <http://marmara-universitesi.dergipark.gov.tr/download/article-file/2972>
- Ünalın, S., & Öztürk, H. (2008). İslamiyet'ten önce Türkler'de eğitim ve öğretim. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13(2) 89-109.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kültür algılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 77-92.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 109-127.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.
- Yıldırım, D. (2009). Türkler, coğrafya ve anayurtlar. *Electronic Turkish Studies*, 4(8). 13-22 http://www.turkishstudies.net/files/turkishstudies/1502364263_3y%C4%B1ld%C4%B1r%C4%B1mdursun1812.pdf sitesinden erişilmiştir
- Yılmaz, M. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Gündüz Eğitim
- Yükselgün, Ö. ve Türkcan, B. (2012). İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programındaki “görsel sanat kültürü” öğrenme alanının uygulanması. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (1)12, 337-366
- Zhumagulov, K. (2011). Batı'daki Hun imparatorluğu tarihi. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 98(194), 25-36.

EKLER

EK 1. Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler

Bu araştırmanın amacı; İlköğretim 6. sınıflarda bulunan öğrencilerin “Türk Sanatı Eğitimi” ile ilgili görüşlerini almaktır. Sizlerin vereceği samimi cevaplar araştırmanın şekillenmesi ve konuyla ilgili veri toplanabilmesi açısından çok önemlidir. Elde edilecek olan bilgiler “Görsel Sanatlar dersinde” “Türk Sanatı Eğitiminin Milli Kültür Değerlerinin Kazanılmasına Etkisi” adlı çalışmada kullanılacaktır.

Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur sadece kendinize en yakın gelen seçeneğe (X) işareti koyunuz. İlginize teşekkür ederim.

NEVİN ERYILMAZ

TUTUM ÖLÇEĞİ

1. Özgün olarak dokunmuş Türk halılarının sanat eseri olduğunu **düşünmüyorum**.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

2. Türk kültür ve sanatını sevmem.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

3. Milli Kültür değerlerine sahip çıkılması gerektiğine inanıyorum.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
-----	----	--------------	-----	---------

Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

4. Türk Sanatının, milli kültür değerlerine katkı yapacağına **inanmıyorum**.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

5. Türk Sanatı eğitiminin gerekli olduğuna **inanmıyorum**.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

6. Türk Sanatı ile ilgili yayınları incelemek beni sıkır.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

7. Türk Sanatı, Türk toplumunu birbirine bağlayarak vatan ve millet sevgisini aşılar.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

8. Türk Sanatı eserlerine birisinin zarar verdiğini gördüğümde hiçbir tepki göstermem.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

9. Türk Sanatı- Hun dönemine ait sanat eserlerini tanımak hoşuma gider.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum

() () () () ()

10. Bu yüzyılda geleneklerin yaşatılması gerektiğini **düşünmüyorum**.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

11. Türk Sanatının, Türk toplumunun duygu ve düşünce yapısının gelişmesinde rol oynadığını düşünüyorum.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

12. Hun Türklerine ait sanat eserlerinin bana bir şey vereceğine **inanmıyorum**.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

13. Bir sanat eserinin, o dönemin kültürünü yansıtan unsurlardan birisi olduğunu düşünüyorum.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

14. Türk Sanatı, Türk toplumunun birlik olmasına katkı sağlar.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

15. Milli kültür değerlerini yaptığım sanatsal çalışmalara aktarmayı isterim.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

16. Türk-Hun imparatorluğu döneminde sanat eserlerinin olmadığını düşünüyorum.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

17. Milli kültür değerleriyle bezenmiş sanat eserleri, kişilerin ataları ile gurur duymasını sağlayarak, özgüvenlerini geliştirir.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

18. Türk Sanatı eserlerinden herhangi birine zarar veren birisini gördüğümde umursamam.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

19. Görsel sanatlarda kullanılan resim teknikleri, duygu ve düşüncelerimizi yansıtmamıza imkân sunar.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

20. Türk Sanatının, geleceğin şekillenmesine katkı sağlayacağına **inanmıyorum**.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

21. Sanat evrensel olduğu için Türk Sanatının önemi yoktur.

Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çok	Tamamen
-----	----	--------------	-----	---------

Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
()	()	()	()	()

EK 2. Ders Planı Örneği

"6. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE TÜRK SANATI EĞİTİMİNİN MİLLİ KÜLTÜR DEĞERLERİNİN KAZANILMASINA ETKİSİ" DERS PLANI ÖRNEĞİ (DENEY GRUBU)

AY	TARİH	HAFTA	DERS SAATİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DİĞER DERSLERLE İLİŞKİLENDİRME	ARA DİSİPLİNLER ve ATATÜRKÇÜLÜK
Şubat	06-10 Mart	1	1		Deney ve kontrol grubuna ön tutum ölçüğü uygulanır. Deney ve kontrol grubuna ön başarımlar (performans) sanat etkinliği çalışması yaptırılır.	Araştırmacı yapılacak olan araştırma ile ilgili öğrencilere açıklamada bulunur		
MART	13-17 Mart	2	1	1. Millî Kültür değerlerini benimser 2. Türk Kültürü ve Sanatı ile gurur duyar 3. Gelenekleriyle gurur duyar 4. Hun sanatı ile gurur duyar 5. Tarih, Sanat ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini fark eder. 6. Sanatın, milletlerin kültürlerini içerisinde yaşattığını bilir.	Etkinlik Tarih, Kültür, Sanat Konu Türk Kültürü ve Sanatı. Teknik Disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi	Kültür ve Sanatın önemine kısaca değinilir. Millî değerlere kısaca değinilir. Türk Kültürü ve Sanatına kısaca değinilir. Orta Asya Hun devleti dönemine kısaca değinilir. Hun Dönemi sanat eserleri slayt yoluyla öğrencilere gösterilir. Hunlara ait Kurgan buluntularından olan Pazırık halısı, Keçe yağlılar, Kağan dövmeleri vb. Disipline dayalı sanat eğitimi yöntemi ile incelenir.	Sosyal Bilgiler dersi, "Kültür ve Miras" öğrenme alanı, "İpek Yolu'da Türkler" ünitesi "Orta Asya ilk Türk devletleri konusu ile görsel sanatlar dersi ve Hun Sanatı ilişkilendirilir.	Atatürk'ün Türk Sanatına verdiği önem.
MART	20-24 Mart	3	1	1. Sanatçıların neden sanat eseri oluşturduklarını tartışır. 2. Sanatçıların toplumsal bir görevi olduğunu bilir 2. Görsel dilin kişisel ifadeleri aktarmadaki etkisini açıklar. İncelenen sanat eserindeki özellikle sanat elemanları ve tasarımların ilkel ve ilkel olmayan sanatçıların rolü üzerinde durulur. 3. Kişisel fikirlerin ve değer yargısının sanat eserinin değerlendirilmesindeki etkisini açıklar. 4. Sanat eserinin kişisel hisleri, duyguları ve estetik tepkileri nasıl harekete geçirdiğini açıklar. 5. Sanat eserini tanımlarken, yorumlarken, yorumlarken ve yargılamak eleştirel düşünme becerilerini kullanır.	Etkinlik Millî Sanat Konu Günümüz Türk Sanatçıları Teknik Karşıt Teknik	Prof. Dr. Ressam Süleyman Sami Tekcan'ın ve Ressam Rauf Tuncer'in Alaylıdan Anadolu'ya konulu eserleri ve eserlerine ait gazete haberleri, video- Tv haberleri incelenir . ve geçen hafta incelenen Hun Kurgan buluntularına tekrar göz atılarak öğrencilerle sanat eleştirisi yöntemi ile daha önceden hazırlanan sorular yöneltilir. Ressam Sami Tekcan ve Rauf Tuncer Kendi kültüründen yola çıkarak yaptıkları sanatsal eserler ile Türk sanatını güncelleme çabaları üzerinde durulur.	Atatürk'ün Türk Sanatına verdiği önem	1

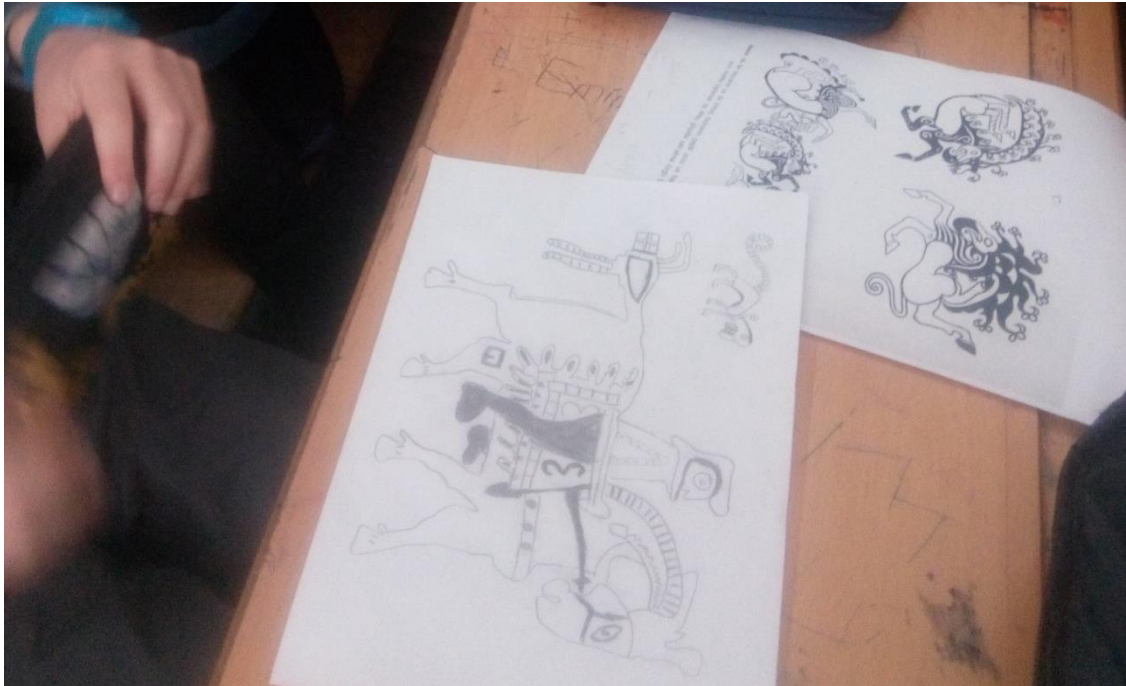
Ders Planı Örneği Devamı

AY	TARİH	HAFTA	DERS SAATİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİKLER	AÇIKLAMALAR	DİĞER DERSLERLE İLİŞKİLENDİRME	ARA DİSİPLİNLER ve ATATÜRKÇÜLÜK
	27-31 Mart	4	1	1. Milli kültür mirasımızdan örnekler verir. 2. Milli kültürü yansıtan ve tanıtan görsel çalışmalar yapar. 3. Hun Sanatını yansıtan ve tanıtan sanatsal çalışmalar yapar. 3. Hun sanatı ile gurur duyar. 4. Ataları ile gurur duyar. 5. Gelenekleri ve kültürü ile gurur duyar 6. Görsel sanat çalışmalarını oluştururken sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini kullanır. Renk: Renk ilişkileri Çizgi: Farklı çizgi türleri Doku: Yüzeysel doku, görsel doku Değer: Derecelendirme Oran-orantı: Gerçekçi, deforme edilmiş.	<i>Etkinlik</i> Milli Kültür ürünleri <i>Konu</i> Hun Sanatı <i>Teknik</i> Karışık Teknik	Resim kâğıdı, atık gazete, dergiler, kumaş, deri, poşet, ip, v.b.atık malzemeler, yapıştırıcı. Pastel boya, Suluboya, Su kabl, Fırça Hun dönemi kurgan buluntularından faydalanarak sanatsal resim yapma çalışması Geçtiğimiz iki hafta (2 ders saati) süresince işlenen dersler öğrencilere hatırlatılarak öğrencilerin Hun sanatından ilham alarak kendi sanatsal çalışmalarının eskizlerini yapmaları istenir. Eskiz çalışmalarından sonra araştırmacının rehberliğinde esas sanatsal çalışmaya geçilir.	Atatürk'ün milli kültürün korunup geliştirilmesindeki katkılarını gösteren görsel ve değerlendirilerek bu görsel ve uygulamaları ile milli kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkartmayı hedef gösterdiği vurgulanmalıdır.	
	03 -07 Nisan	5	1					
	10-14 Nisan				Denev ve kontrol grubuna son başarımlar (performans) sanat etkinliği çalışması yapılır. Denev ve kontrol grubuna son tutum ölçceği uygulanır.	Araştırmacı yapılacak olan anket ile ilgili öğrencilere açıklamada bulunur		

EK 3. 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Etkinlikleri

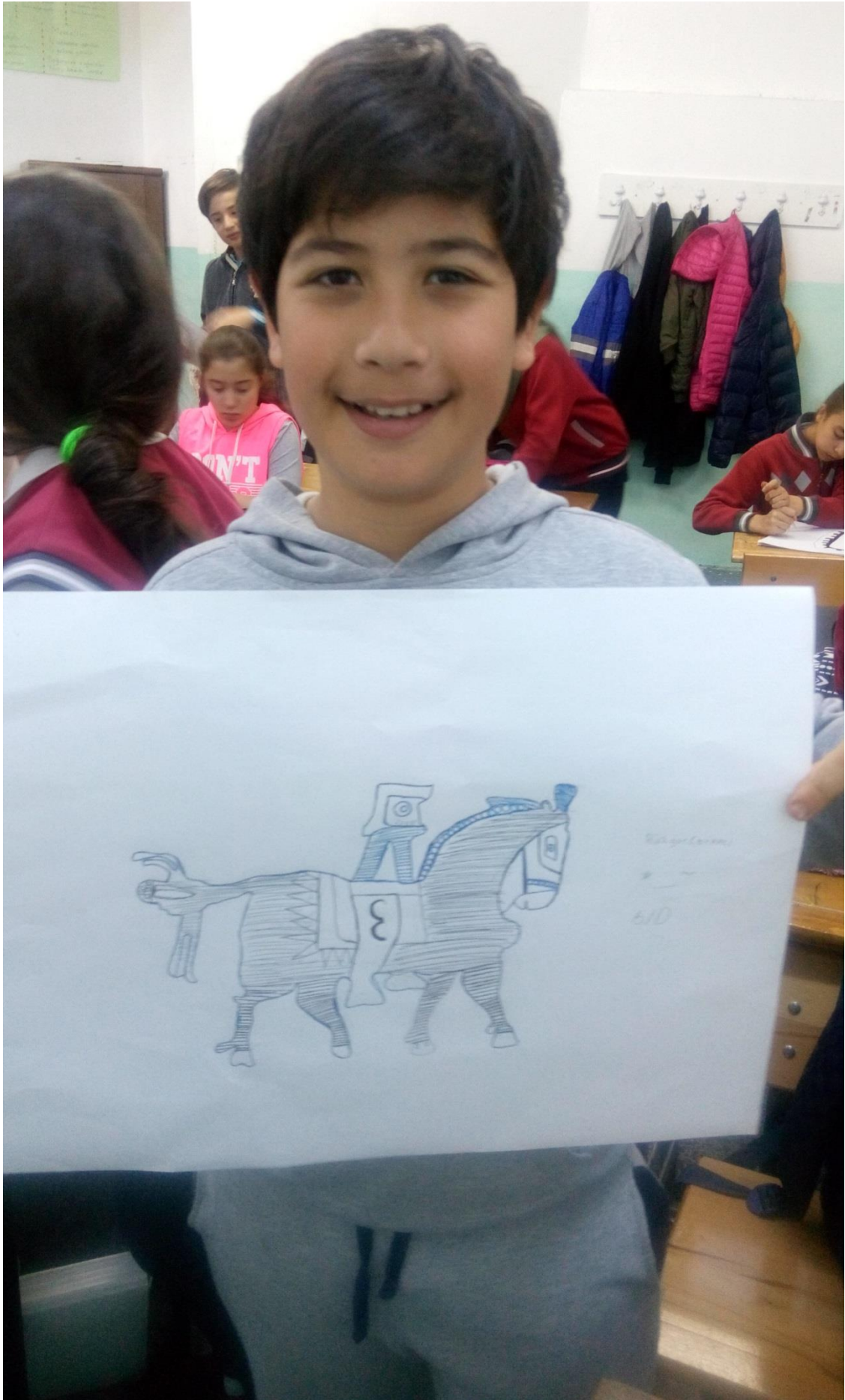

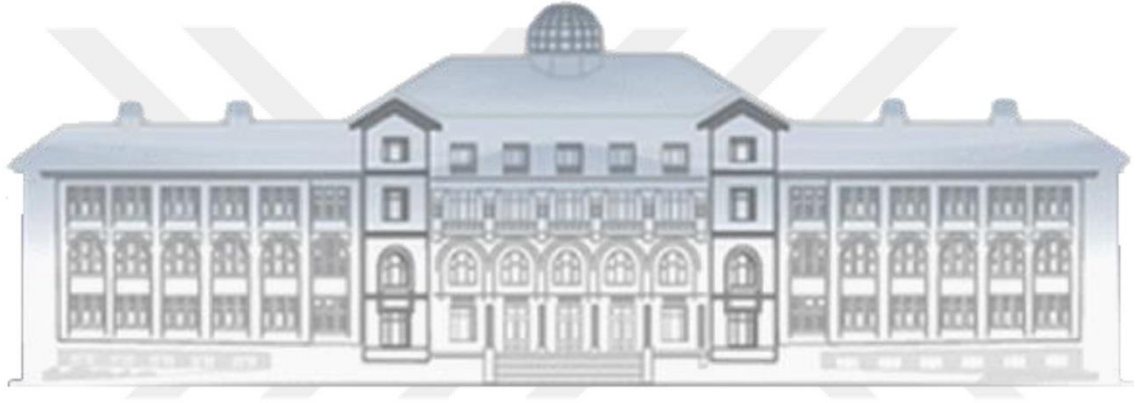

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...